

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014

ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΕ ΣΤΗ
ΔΙΑΡΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ
ΥΠΟΥΡΓΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013

Προς τα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

Καταθέτουμε προς συζήτηση το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2014, σε ένα περιβάλλον σταδιακής μακροοικονομικής και δημοσιονομικής σταθεροποίησης, το οποίο ήταν αποτέλεσμα των πρωτοβουλιών που ανελήφθησαν και υλοποιήθηκαν από το καλοκαίρι του 2012 για την αντιμετώπιση των συνθηκών έντονης αβεβαιότητας, αλλά και ασφυξίας, που είχαν συσσωρευθεί.

Ειδικότερα, κατά το 2013, σε συνέχεια και ως αποτέλεσμα των μεγάλων θυσιών της Ελληνικής κοινωνίας, η ύφεση επιβραδύνεται σημαντικά και αναθεωρούνται επί τα βελτίω οι αρχικές εκτιμήσεις, η αυξητική δυναμική της ανεργίας ανακόπτεται και επιτυγχάνονται οι στόχοι της δημοσιονομικής πολιτικής, καθιστώντας εφικτή την επίτευξη του πρωτογενούς πλεονάσματος στο τέλος του έτους.

Συγκεκριμένα, το εν λόγω πλεόνασμα, εάν εξαιρεθεί η επίδραση της ύφεσης και των άλλων συγκυριακών παραγόντων, εκτιμάται ότι θα είναι το υψηλότερο μεταξύ όλων των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, καθώς, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές πλεόνασμα της χώρας εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο 6,3% του ΑΕΠ, έναντι 1,7% στην Ευρωζώνη.

Φυσικά, αυτές οι θετικές ενδείξεις αποτελούν εφιαλτήριο για συνέχιση του εγχειρήματος και όχι αφορμή για εφησυχασμό, καθώς τα χρόνια διαρθρωτικά και δημοσιονομικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας, που καθήλωναν τη μακροχρόνια ανταγωνιστικότητα και δυναμική της, δεν έχουν αντιμετωπιστεί σε όλο τους το εύρος.

Προς την κατεύθυνση αυτή, απαιτείται η συνέχιση της υλοποίησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και θεσμικών αλλαγών, η περαιτέρω προώθηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και η επιτάχυνση των δομικών αλλαγών για τη βελτίωση του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος.

Δηλαδή, ο περαιτέρω εμπλουτισμός του δημοσιονομικού εγχειρήματος με αναπτυξιακές δράσεις και μέτρα που θα συμβάλλουν καθοριστικά στην επαναφορά της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης, αφού η δημοσιονομική εξυγίανση, προσαρμογή και πειθαρχία, αν και αναγκαία, δεν αποτελεί από μόνη της ικανή συνθήκη για την έξοδο από την κρίση.

Σ' αυτό το πλαίσιο, το οποίο ενσωματώνει τις προβλέψεις και τα στοιχεία της ευρύτερης εθνικής προσπάθειας για τη σταθεροποίηση των δημόσιων οικονομικών και την ανάταξη της πραγματικής οικονομίας, διαμορφώνεται ο Κρατικός Προϋπολογισμός για το 2014.

Ένας Προϋπολογισμός, ο οποίος κεφαλαιοποιεί την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος την προηγούμενη χρονιά και δομείται στη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση, στον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών του Δημοσίου, στην εξυγίανση πτυχών των δημόσιων οικονομικών, στην περαιτέρω προώθηση των διαδικασιών υλοποίησης των αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου, και στις αλλαγές, σε όρους οικονομικής αποτελεσματικότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης, του φορολογικού συστήματος.

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

Είναι γνωστό ότι την τελευταία τριετία η Ελληνική οικονομία έχει βρεθεί σε μία ιστορικά επώδυνη δοκιμασία βαθιάς και παρατεταμένης ύφεσης και πρωτοφανούς ανεργίας, κατά την οποία οι πολίτες κατέβαλαν τεράστιες θυσίες, τόσο σε όρους δημοσιονομικής προσαρμογής, όσο και σε όρους βιοτικού επιπέδου.

Ωστόσο, από το 2013 αυτές οι θυσίες άρχισαν να πιάνουν τόπο, διαμορφώνοντας τις πρώτες ενδείξεις για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση.

Με τον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2014 αυτά τα πρώτα σημαντικά επιτεύγματα κεφαλαιοποιούνται, παγιώνοντας τη σταθεροποίηση των δημόσιων οικονομικών και ενδυναμώνοντας τις συνθήκες για τη σταδιακή επιστροφή σε τροχιά ανάπτυξης.

Με γνώμονα, συνεπώς, την κρισιμότητα των στιγμών και το μέγεθος της προσπάθειας που έχει καταβάλλει μέχρι σήμερα η Ελληνική κοινωνία, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη τόσο το ότι βρισκόμαστε σε διαδικασία διαπραγματεύσεων με τους εταίρους μας για τη διαμόρφωση του νέου Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής, όσο και την επιτακτική ανάγκη για συνεννόηση και συνεργασία όλων των μελών του Κοινοβουλίου, προσβλέπουμε σε μια ειλικρινή και δημιουργική συζήτηση επί του Προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2014.

Βεβαίως και θα ανταποκριθούμε στο χρέος μας για συνεχή ενημέρωση της Εθνικής Αντιπροσωπείας, λόγω των εξωγενών και ενδογενών αβεβαιοτήτων και περιορισμών, μέχρι την κατάθεση του οριστικού σχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2014.

Αθήνα, Οκτώβριος 2013

Γιάννης Στουρνάρας
Υπουργός Οικονομικών

Χρήστος Σταϊκούρας
Αναπληρωτής Υπουργός Οικονομικών

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1	
Οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές	7
1 Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις	7
2 Οι οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα	8
2.1 Γενική επισκόπηση της Ελληνικής οικονομίας	8
2.2 Οι εξελίξεις το 2013	12
2.3 Οι προοπτικές το 2014	16
Κεφάλαιο 2	
Προϋπολογισμός Γενικής Κυβέρνησης	19
1 Εκτιμήσεις 2013	19
1.1 Τακτικός Προϋπολογισμός	25
1.2 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	29
1.3 Λοιποί τομείς Γενικής Κυβέρνησης	29
1.4 Εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών	31
1.5 Δημοσιονομικοί κανόνες και πρακτικές – Μηχανισμοί παρακολούθησης επίτευξης δημοσιονομικών στόχων	33
2 Προβλέψεις 2014	35
2.1 Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού	35
2.2 Τακτικός Προϋπολογισμός	35
2.3 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων	37
2.4 Λοιποί τομείς Γενικής Κυβέρνησης	38
Κεφάλαιο 3	
Δημόσιο χρέος	41
1 Σύνθεση δημόσιου χρέους	42
2 Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους	43
3 Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου	44
4 Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2014	45

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης χαρακτηρίζονται θετικές, παρότι διέπονται από σημαντικές αβεβαιότητες. Οι διακυμάνσεις στις τιμές των εμπορευμάτων, οι δημοσιονομικές ανισορροπίες, καθώς και η πολιτική αστάθεια σε αρκετές αναπτυσσόμενες οικονομίες φαίνεται να περιορίζουν τη δυναμική της παγκόσμιας οικονομίας για το 2013, ενώ οι προβλέψεις για το επόμενο έτος είναι πιο αισιόδοξες.

Σύμφωνα με Έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), τον Ιούλιο, το παγκόσμιο ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,1% το 2013 και 3,8% το 2014 (πίνακας 1.1). Ωστόσο, οι εκτιμήσεις για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες έχουν αναθεωρηθεί προς το δυσμενέστερο, περιλαμβανομένων και των προβλέψεων για χώρες όπως η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία, η Κίνα και η Νότιος Αφρική. Η αναιμική ανάπτυξη στις ανεπτυγμένες οικονομίες επηρεάζεται αρνητικά από τη μεταβλητότητα στις χρηματοπιστωτικές αγορές, την κρίση δημόσιου χρέους στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, την περιοριστική δημοσιονομική πολιτική στις ΗΠΑ και τις πιέσεις από την αύξηση του κόστους δανεισμού πολλών χωρών. Η ανακοίνωση της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ για σταδιακή παύση των μέτρων ποσοτικής χαλάρωσης μέσα στο τρέχον έτος πυροδότησε σημαντική μεταβλητότητα στις παγκόσμιες αγορές, αυξάνοντας τα μακροχρόνια επιτόκια σε πολλές ανεπτυγμένες οικονομίες. Αβεβαιότητες εξακολουθούν να υπάρχουν λόγω της ευμετάβλητης πολιτικής της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ. Παράλληλα, σημαντικοί περιορισμοί στην πιστωτική επέκταση και στην εγχώρια παραγωγή, καθώς και η χαμηλότερη ζήτηση από τις ανεπτυγμένες οικονομίες φαίνεται να περιορίζουν τη δυναμική της ανάπτυξης στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες μεσοπρόθεσμα.

Στην Ευρωζώνη, η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική και η συγκρατημένη πιστωτική επέκταση συνέβαλλαν στον περιορισμό της εσωτερικής ζήτησης και σε μεγαλύτερη της αναμενόμενης ύφεσης για το σύνολο της Ευρωζώνης το πρώτο εξάμηνο του 2013. Η ύφεση εκτιμάται στο 0,6% το 2013, ενώ αναμένεται σταδιακή ανάκαμψη το 2014. Οι αβεβαιότητες σχετικά με την κρίση δημόσιου χρέους παραμένουν και αντανακλώνται στην επιβράδυνση της ανάπτυξης, ακόμη και της Γερμανικής οικονομίας. Η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής αναμένεται υποστηρικτική των δημοσιονομικών εξελίξεων, των αποπληθωριστικών πιέσεων και της ανάγκης για σταθεροποίηση των οικονομιών. Το ζητούμενο για τη μεσοπρόθεσμη στήριξη της ανάπτυξης παραμένει η υλοποίηση οικονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών που θα συμβάλλουν στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Παράλληλα, περαιτέρω επιτάχυνση των θεσμικών μεταρρυθμίσεων στον τραπεζικό τομέα εκτιμάται ότι θα ενισχύσει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην Ευρωζώνη.

Η αύξηση του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών εκτιμάται στο 3,1% για το 2013 και στο 5,4% για το 2014. Οι διεθνείς τιμές των εμπορευμάτων αναμένεται να μειωθούν τόσο το 2013 όσο και το 2014. Η μέση τιμή του αργού πετρελαίου μειώθηκε κατά 3,6% την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013, φτάνοντας τα 108,1 δολάρια ανά βαρέλι λόγω της μείωσης της παγκόσμιας ζήτησης και της απομάκρυνσης των πιέσεων από διεθνείς

γεωπολιτικές εντάσεις. Η μέση τιμή του αργού πετρελαίου εκτιμάται στα 100,1 δολάρια/βαρέλι το 2013 και στα 95,4 δολάρια/βαρέλι το 2014. Στο πλαίσιο αυτό, αναμένεται κάμψη των πληθωριστικών πιέσεων και προσδοκιών, ιδίως στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, ο πληθωρισμός εκτιμάται στο 1,5% και 6,0% για τις προηγμένες και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες αντίστοιχα για το 2013. Ωστόσο, κίνδυνοι και αβεβαιότητες για τις γεωπολιτικές εξελίξεις εξακολουθούν να υφίστανται.

Πίνακας 1.1: Βασικά μεγέθη της παγκόσμιας οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)				
	2011	2012	2013	2014
Παγκόσμιο ΑΕΠ	3,9	3,1	3,1	3,8
ΑΕΠ Ευρωζώνης	1,5	-0,6	-0,6	0,9
ΑΕΠ ΗΠΑ	1,8	2,2	1,7	2,7
Όγκος παγκόσμιου εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	6,0	2,5	3,1	5,4
Πληθωρισμός				
α. Προηγμένες οικονομίες	2,7	2,0	1,5	1,9
β. Αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες	7,1	6,1	6,0	5,5
Τιμή πετρελαίου (δολάρια ΗΠΑ)	103,97	105,01	100,09	95,36

Πηγή: IMF, World Economic Outlook Update (Ιούλιος 2013)

2. Οι οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

2.1 Γενική επισκόπηση της Ελληνικής οικονομίας

Το 2012, σημειώθηκε πρόοδος στην εφαρμογή του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, η οποία αποτυπώθηκε στη σημαντική μείωση των δίδυμων ελλειμμάτων (του δημόσιου και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών) που χαρακτηρίζουν την Ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης, ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώθηκε περαιτέρω το 2012 και ανήλθε, εξαιρώντας την εφάπαξ επίπτωση της στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, στις 6 εκατοστιαίες μονάδες. Το πρωτογενές έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης, βάσει του ορισμού του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, διαμορφώθηκε στο 1,3% του ΑΕΠ το 2012, καλύτερα από τον στόχο που έχει συμφωνηθεί με τους εταίρους, ενώ το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές αποτέλεσμα το 2012, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ήταν πλεονασματικό και διαμορφώθηκε στο 0,8% του ΑΕΠ. Επιπρόσθετα, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώθηκε κατά 7 εκατοστιαίες μονάδες το 2012 και διαμορφώθηκε στο 2,9%. Επιπλέον, το δημόσιο χρέος μειώθηκε κατά 51 δισ. ευρώ ή, ως ποσοστό του ΑΕΠ, κατά 13,5 εκατοστιαίες μονάδες το 2012.

Οι τάσεις αυτές συνεχίστηκαν και το 2013. Τα στοιχεία για το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου καθιστούν επιτεύξιμο το στόχο του πρωτογενούς πλεονάσματος στο τέλος του έτους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές πλεόνασμα εκτιμάται να ανέλθει στο 6,3% του ΑΕΠ το 2013, επίπεδο που είναι και το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ήταν σχεδόν μηδενικό το επτάμηνο, με το μήνα Ιούλιο να παρουσιάζει πλεόνασμα περίπου 2,7 δισ. ευρώ.

Οι σημαντικές αυτές εξελίξεις αποδεικνύουν ότι η σταθεροποίηση της Ελληνικής οικονομίας, που προβλέπει το Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής, βαθμιαία επιτυγχάνεται, ενώ ανεκόπη και η εκρηκτική πορεία της αύξησης του δημόσιου χρέους. Παρά το γεγονός ότι το 2013 αναμένεται προσωρινή αύξηση του δημόσιου χρέους (λόγω κυρίως της ανακεφαλαιοποίησης

των τραπεζών¹ και της συνεχιζόμενης ύφεσης), ο ρυθμός μεταβολής του προβλέπεται ότι θα αρχίσει να φθίνει μεσοπρόθεσμα από το 2014 και έπειτα. Αυτή η αντιστροφή της μεσοπρόθεσμης εξέλιξης είναι το αποτέλεσμα της δημοσιονομικής προσαρμογής των τελευταίων ετών και της αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους. Η οικονομική πολιτική των επομένων ετών θα πρέπει να διασφαλίσει τη διατήρηση αυτών των μεσοπρόθεσμων μακροοικονομικών ισορροπιών.

Η διατήρηση αυτών των ισορροπιών, καθώς και η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, ενισχύουν την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων² και ευρύτερα τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, με αποτέλεσμα τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος και των προοπτικών της οικονομίας.

Η μεταστροφή του κλίματος αποτυπώνεται και στους δείκτες οικονομικής συγκυρίας. Συγκεκριμένα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος συνεχώς βελτιώνεται, φτάνοντας, το Σεπτέμβριο του 2013, στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων 40 μηνών, ενώ το σημαντικότερο είναι ότι έχει προσεγγίσει τον αντίστοιχο της Ευρωζώνης. Η διαφορά αποδόσεων μεταξύ του Ελληνικού και του Γερμανικού δεκαετούς κρατικού ομολόγου έχει αποκλιμακωθεί ραγδαία, από 2.739 μονάδες βάσης το Φεβρουάριο του 2012 σε 714 τον Οκτώβριο του 2013. Το επιτόκιο εξάμηνων εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου, κατά την πλέον πρόσφατη έκδοση, ήταν το χαμηλότερο από τις αρχές του 2010 (03/09/2013: 4,20%). Οι καταθέσεις των εγχώριων επιχειρήσεων και νοικοκυριών στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αυξήθηκαν κατά 13 δισ. ευρώ από τα μέσα Ιουνίου 2012 μέχρι τον Ιούνιο του 2013, σημειώνοντας βέβαια στασιμότητα μεταγενέστερα.

Σημαντική βελτίωση παρουσίασαν και οι δείκτες που καταρτίζουν διεθνείς οργανισμοί για τις συνθήκες της επιχειρηματικότητας. Συγκεκριμένα η Ελλάδα συγκαταλέγεται:

- στις πρώτες δέκα χώρες που βελτίωσαν το επιχειρηματικό τους περιβάλλον μέσα στο 2012, σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας,
- στις χώρες με την μεγαλύτερη βελτίωση (κατά 38 θέσεις) στην κατάταξη σε ό,τι αφορά την «προστασία επενδυτών»,
- στην υψηλότερη βαθμολογία σε τομείς όπως η διαχείριση του χρέους, η εξωστρέφεια, το κόστος εργασίας και οι μεταρρυθμίσεις (έκθεση από Lisbon Council), ενώ τέλος
- αναβαθμίστηκε η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας σε «B-» (Standard & Poor's).

Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην οικονομία και η ανάκαμψη των προσδοκιών αποτελούν προαπαιτούμενες συνθήκες και για την ανάκαμψη της πραγματικής οικονομίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, θετικές επιδράσεις στην πραγματική οικονομία θα έχουν και η υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων από πόρους του ΕΣΠΑ (και της απόφασης για μείωση της εθνικής συμμετοχής) και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η προγραμματισμένη σταδιακή αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου, η περαιτέρω βελτίω-

¹ Το χρέος που δημιουργείται από την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών αντικρίζεται από περιουσιακά στοιχεία (μετοχές), η μεταπώληση των οποίων θα αποφέρει στο μέλλον μείωση του δημόσιου χρέους περίπου κατά 17 δισ. ευρώ.

² Υπενθυμίζεται ότι το εγχώριο τραπεζικό σύστημα υπέστη ζημίες από το PSI, τον αναμενόμενο πιστωτικό κίνδυνο αλλά και από τη φυγή κεφαλαίων από την περιφέρεια στις τράπεζες του πυρήνα της Ευρωζώνης. Σύμφωνα με μελέτη του IMF ("Fragmentation, the monetary transmission mechanism, and monetary policy in the Euro Area", July 2013), την περίοδο 2008-2012, υπήρξε διασυννοριακή μεταβολή τραπεζικών κεφαλαίων από τις Ελληνικές τράπεζες ύψους 10,6% του ΑΕΠ προς τις Γερμανικές τράπεζες, 5,1% προς τις Ολλανδικές τράπεζες, 5% προς τις Γαλλικές τράπεζες και 2,4% προς τις Ιταλικές τράπεζες.

ση της ανταγωνιστικότητας κόστους, η οποία το 2013 θα έχει υπερκαλύψει το σύνολο των απωλειών της προηγούμενης περιόδου και η επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Από τον Ιανουάριο του 2013 εφαρμόζεται η Συμφωνία με την ΕΤΕπ για την παροχή εγγυήσεων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Από τον Απρίλιο έχει τεθεί σε εφαρμογή και το πρόγραμμα παροχής εγγυήσεων προς τις εισαγωγικές/εξαγωγικές επιχειρήσεις. Τέλος, έχει υπογραφεί συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΤΕπ για «ομόλογα-έργου», με στόχο την παροχή πιστωτικής ενίσχυσης για έργα υποδομής για την προσέλκυση ιδιωτικής χρηματοδότησης. Στο άμεσο μέλλον πρόκειται να τεθεί σε λειτουργία νέος μηχανισμός στο πλαίσιο του οποίου το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων θα χορηγεί βραχυπρόθεσμες πιστώσεις προς τις ελληνικές μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις προκειμένου να χρηματοδοτούν την προμήθεια πρώτων υλών από το εξωτερικό.

Ένα νέο χρηματοδοτικό εργαλείο αποτελεί και η σύσταση του Ελληνικού Επενδυτικού Ταμείου (IfG) που θα καλύπτει, με εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης, την επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα. Η έναρξη λειτουργίας του προσδιορίζεται στις αρχές του 2014 με αρχικό κεφάλαιο 500 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 200 εκατ. ευρώ από το ΕΣΠΑ, 150 εκατ. ευρώ από το ΠΔΕ και 100 εκατ. ευρώ από τη γερμανική αναπτυξιακή τράπεζα KfW).

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θεωρούνται απαραίτητες για την επανεκκίνηση της οικονομίας. Όλες οι πρόσφατες εκθέσεις για την Ελληνική οικονομία (ΕΕ, ΔΝΤ, ΟΟΣΑ) αναγνωρίζουν ότι το εύρος και η διάρκεια της ύφεσης θα μπορούσαν να είχαν περιορισθεί, αν είχαν προωθηθεί ταχύτερα, παράλληλα με τα μέτρα της δημοσιονομικής προσαρμογής, και οι προγραμματισμένες, από την έναρξη του Προγράμματος, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Παραδείγματος χάριν, η προσαρμογή του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών οφείλεται περισσότερο από το ήμισυ σε κυκλικούς παράγοντες και μόνο κατά το υπόλοιπο σε διαρθρωτικούς και λοιπούς παράγοντες³. Παρά την αδιαμφισβήτητη συμβολή της μείωσης του κόστους εργασίας στην αύξηση των εξαγωγών, δεν είναι αρκετή από μόνη της για τη διατήρηση μιας μακροπρόθεσμης εξωστρέφειας της εθνικής οικονομίας. Είναι απαραίτητο να συνδυαστεί με διαρθρωτικές αλλαγές, οι οποίες θα συμβάλλουν στην αναδιάρθρωση των εγχώριων παραγωγικών πόρων από το μη-εμπορεύσιμο τομέα στον εμπορεύσιμο τομέα της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και οι αποκρατικοποιήσεις είναι παράγοντες που δίνουν ώθηση στην ανάκαμψη της οικονομίας. Συγκεκριμένα, οι αποκρατικοποιήσεις και η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας οδηγούν σε αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων και, συνεπώς, σε ενίσχυση της παραγωγικότητας και επιτάχυνση της τεχνολογικής αναδιάρθρωσης, παράγοντες που συνδέονται άμεσα και με την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Η αρχική εισροή ξένων κεφαλαίων, λόγω των αποκρατικοποιήσεων, είναι δυνατόν να δημιουργήσει δευτερογενείς εισροές, ενώ θα υπάρξουν και παρεπόμενα οφέλη για άλλες επιχειρήσεις ή κλάδους της οικονομίας. Αντίστοιχα, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις αποτελούν έναν καθοριστικό παράγοντα για την αύξηση της εξωστρέφειας της Ελληνικής οικονομίας και τη βελτίωση του επενδυτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Η κατάσταση βέβαια στον τομέα της υλοποίησης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων βελτιώνεται. Η Ελλάδα ήταν η χώρα με τον μεγαλύτερο ρυθμό προώθησης των μεταρρυθμίσεων

³ IMF, “Rebalancing the Euro Area: Where do we stand and where to go?”, Appendix table, July 2013. Ως κυκλικοί παράγοντες νοούνται η μείωση της εγχώριας ζήτησης, οι τουριστικές εισπράξεις, η διακύμανση των διεθνών τιμών των προϊόντων και η οικονομική κατάσταση των εμπορικών εταίρων.

για την περίοδο 2011-2012, μεταξύ των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ, υλοποιώντας μάλιστα τις «δυσκολότερες» διαρθρωτικές αλλαγές, ακόμα και σε πολιτικώς ευαίσθητους τομείς, όπως είναι οι εργασιακές ρυθμίσεις και τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας. Οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, συνέβαλαν καταλυτικά στη μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας και στην ανάκτηση της χαμένης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Επίσης, η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης και αναδιάρθρωσης του τραπεζικού τομέα αναμένεται να συμβάλει στην τόνωση της ρευστότητας της οικονομίας. Οι αποκρατικοποιήσεις είναι απαραίτητο να επιταχυνθούν και να ολοκληρωθούν, όπως και οι υπόλοιπες προγραμματισμένες μεταρρυθμίσεις, ειδικότερα στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών και στη λειτουργία/οργάνωση του κράτους.

Βέβαια, βασικό πρόβλημα είναι η παραμονή της οικονομίας σε ύφεση και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας. Υπάρχουν όμως σημαντικές ενδείξεις, όπως καταγράφηκαν προηγουμένως, σύμφωνα με τις οποίες η ύφεση θα περιοριστεί σταδιακά μέχρι τα τέλη του 2013 και ότι θα αρχίσει η αντιστροφή με την καταγραφή θετικών ρυθμών μεταβολής του ΑΕΠ στη διάρκεια του 2014. Ήδη, με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Σεπτέμβριος 2013), το ΑΕΠ, σε όρους όγκου, κατά το 2^ο τρίμηνο του 2013 παρουσίασε μείωση κατά 3,8% σε σχέση με το 2^ο τρίμηνο του 2012, έναντι της μείωσης κατά 4,6% που είχε υπολογιστεί στην πρώτη εκτίμηση του 2^{ου} τριμήνου (flash estimate) και είχε ανακοινωθεί τον Αύγουστο του 2013. Αυτό αποτελεί ένα θετικό σήμα για τις μακρο-εξελίξεις της Ελληνικής οικονομίας.

Το 2013 είναι, συνεπώς, έτος καμπίς για την οικονομική δραστηριότητα, την υλοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών και τη δημοσιονομική προσαρμογή, καθώς θα σηματοδοτήσει τη μετάβαση σε πρωτογενή πλεονάσματα στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης.

Για το 2014, η δημοσιονομική στρατηγική της Κυβέρνησης βασίζεται στους παρακάτω πυλώνες:

- στην εφαρμογή του αναθεωρημένου Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2014-2017,
- στην επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και των θεσμικών αλλαγών στο δημόσιο τομέα, με κύρια αιχμή την εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και την εφαρμογή ενός δίκαιου και σταθερού φορολογικού συστήματος,
- στη συνέχιση των αποκρατικοποιήσεων και την επιτάχυνση του προγράμματος αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου⁴,
- στη συνέχιση της υλοποίησης του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής και στη διαμόρφωση των συνθηκών που θα επιτρέψουν τον περαιτέρω εμπλουτισμό του δημοσιονομικού εγχειρήματος με αναπτυξιακές δράσεις και μέτρα που θα συμβάλλουν καθοριστικά στη διατηρήσιμη επαναφορά της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας σε θετικό πρόσημο, αφού η δημοσιονομική εξυγίανση, προσαρμογή και πειθαρχία, αν και αναγκαία, δεν αποτελεί από μόνη της ικανή συνθήκη για την έξοδο από την κρίση.

Σημαντικός είναι και ο ρόλος που θα διαδραματίσει η νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) στην ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, τα προβλεπόμενα οφέλη από τις μειώσεις των επιτοκίων της ΕΚΤ για τις διάφορες περιοχές

⁴ Σημειώνεται ότι οι εισπράξεις από τις αποκρατικοποιήσεις ενισχύουν τους χρηματοοικονομικούς πόρους (financial sources) της οικονομίας και είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την ανάλυση βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους.

της Ευρωζώνης, αναμένεται ότι θα επιδράσουν θετικά στις συνθήκες χρηματοδότησης. Οι τράπεζες που δανείζονται στο πλαίσιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ θα ωφεληθούν από τα χαμηλότερα επιτόκια πολιτικής. Η ΕΚΤ είναι προσανατολισμένη προς τη διατήρηση του διευκολυντικού χαρακτήρα της νομισματικής πολιτικής. Συνεπώς αναμένεται ότι τα βασικά επιτόκια θα παραμείνουν στα σημερινά ή σε χαμηλότερα επίπεδα για παρατεταμένη χρονική περίοδο. Παράλληλα, η ΕΚΤ έχει ήδη προβεί σε διάφορες ενέργειες για τη διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών και την αντιμετώπιση του κατακερματισμού των χρηματοοικονομικών αγορών.

Η πρόοδος της δημοσιονομικής προσαρμογής και η σταδιακή ανασυγκρότηση της Ελληνικής οικονομίας θα ενισχυθούν περαιτέρω από τα θετικά βήματα που πραγματοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη με σκοπό τη συμπλήρωση του θεσμικού οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήδη έχουν προχωρήσει οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις και η δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα οι κρίσεις δημόσιου χρέους. Επιπλέον συνεχίζονται οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις για την εγκαθίδρυση τραπεζικής ένωσης στην Ευρώπη με τρεις βασικές πτυχές: ενιαία ευρωπαϊκή τραπεζική εποπτεία, ενιαίο πλαίσιο εξυγίανσης τραπεζών και ενιαίο πλαίσιο εγγύησης καταθέσεων. Το ενοποιημένο χρηματοπιστωτικό πλαίσιο θα οδηγήσει στο σπάσιμο του «φαύλου κύκλου» μεταξύ τραπεζών και δημόσιου χρέους, εξέλιξη ιδιαίτερα σημαντική για τη χώρα μας. Τέλος, συνεχίζονται οι προσπάθειες και για την ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), με προτεραιότητα στην εφαρμογή του πλαισίου για μια ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση και για μια αποτελεσματική παρακολούθηση της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πρωτοβουλίες αυτές περιλαμβάνουν, εν μέσω άλλων, το «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο» για το συντονισμό της δημοσιονομικής πολιτικής καθώς και παρεμβάσεις για την κοινωνική διάσταση της ΟΝΕ.

2.2 Οι εξελίξεις το 2013

Η οικονομική δραστηριότητα

Το 2013 παρατηρείται σταδιακή βελτίωση των βασικών μακροοικονομικών δεικτών. Αυτό αποτυπώνεται σε πολλούς από τους δείκτες που αφορούν την οικονομική δραστηριότητα (σε μηνιαία ή τριμηνιαία βάση). Από την αρχή του έτους, οι δείκτες οικονομικού κλίματος και οι δείκτες προσδοκιών εμφανίζουν μεγάλη βελτίωση, τεκμηριώνοντας τη μεταστροφή του κλίματος ανασφάλειας που επικρατούσε την προηγούμενη περίοδο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος συνεχώς βελτιώνεται, καταγράφοντας τις υψηλότερες τιμές του τα τελευταία πέντε χρόνια (72,8 το 2011, 80,0 το 2012 και 93,1 το Σεπτέμβριο του 2013). Ο Ελληνικός Δείκτης Μεταποίησης PMI (Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών), που παρέχει μια συνοπτική εικόνα της απόδοσης του μεταποιητικού τομέα στη χώρα, αν και υποχώρησε στις 47,5 μονάδες το Σεπτέμβριο – η πρώτη φορά που ο κύριος δείκτης καταγράφει πτώση σε διάστημα έξι μηνών – σε σύγκριση με τον Αύγουστο όπου κατέγραψε υψηλό 44 μηνών (48,7 μονάδες), παρέμεινε στο δεύτερο υψηλότερο επίπεδο που έχει διαμορφωθεί τα τελευταία τριάντα χρόνια. Βελτίωση καταγράφει και ο δείκτης των επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία (από 75,8 τον Αύγουστο του 2012 στο 88,0 τον Αύγουστο του 2013) και στις κατασκευές (από 52,0 τον Αύγουστο του 2012 στο 75,9 τον Αύγουστο του 2013).

Με βάση τα διαθέσιμα, μη εποχικά διορθωμένα τριμηνιαία στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, κατά το 2^ο τρίμηνο του 2013 παρουσίασε μείωση κατά 3,8% σε ετήσια βάση σε σχέση με το 2^ο τρίμηνο του 2012. Η αντίστοιχη ετήσια μείωση στο 1^ο τρίμηνο ήταν 5,6%. Η εφαρμογή εποχικής διόρθωσης στα στοιχεία αυτά δει-

χρει ότι, το 2^ο τρίμηνο του 2013, το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ μειώθηκε οριακά σε σχέση με το 1^ο τρίμηνο του έτους. Τα σημεία επιβράδυνσης της ύφεσης στο 2013 στηρίζουν την πρόβλεψη ότι η Ελληνική οικονομία θα εξέλθει το 2014 από την ύφεση στην οποία βρίσκεται τα τελευταία χρόνια.

Αναφορικά με τις συνιστώσες του ΑΕΠ, στο 2^ο τρίμηνο του 2013, η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε μείωση κατά 6,3%, οι συνολικές επενδύσεις μείωση κατά 11,0%, οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 3,1%, οι εξαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 1,6%, οι εισαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 10,7% και οι εισαγωγές υπηρεσιών κατά 16,0%.

Για ολόκληρο το 2013, εκτιμάται ότι η ετήσια μείωση του πραγματικού ΑΕΠ θα είναι 4,0%, μικρότερη από αυτή του 2012 (-6,4%), αλλά μικρότερη και από την πρόβλεψη του Προϋπολογισμού 2013 (-4,5%). Εκτιμάται ότι στο 3^ο τρίμηνο του 2013 το ΑΕΠ θα σημειώσει αύξηση σε σχέση με το 2^ο τρίμηνο (εποχικά διορθωμένα στοιχεία), κυρίως λόγω της εξαιρετικά καλής επίδοσης του κλάδου του τουρισμού. Αντίθετα στο 4^ο τρίμηνο, προβλέπεται ότι το ΑΕΠ θα χειροτερέψει σε σχέση με το 3^ο τρίμηνο, λόγω της μεγάλης φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών την περίοδο αυτή.

Πληθωρισμός - Τιμές

Ο πληθωρισμός συνεχίζει την καθοδική του πορεία από την αρχή του έτους και υποχωρεί συνεχώς, παραμένοντας ο χαμηλότερος μεταξύ όλων των χωρών της ΕΕ-27.

Τόσο ο Εθνικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), όσο και ο Εναρμονισμένος ΔΤΚ μειώθηκαν στην περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου κατά 0,4%, έναντι αντίστοιχων αυξήσεων κατά 1,7% και 1,4% την ίδια περίοδο του 2012. Από την ανάλυση του Εθνικού ΔΤΚ, για το ίδιο διάστημα, σημαντικές μειώσεις καταγράφονται στον τομέα των υπηρεσιών της τάξης του 2,0%, ενώ στον τομέα των αγαθών συνεχίζονται να καταγράφονται αυξήσεις της τάξης του 0,8%.

Το μήνα Αύγουστο, ο Εναρμονισμένος ΔΤΚ κατέγραψε τη μεγαλύτερη μείωση, 1,0% (σε 12μηνη μεταβολή), ενώ ο αντίστοιχος Εναρμονισμένος ΔΤΚ στην Ευρωζώνη σημείωσε αύξηση κατά 1,6%. Διαμορφώνεται πλέον στα χαμηλότερα επίπεδα από τον Οκτώβριο του 2009, παρά τις υπαρκτές στρεβλώσεις των αγορών, καταγράφοντας μάλιστα ιστορικό χαμηλό 45 ετών, από το 1968.

Ο δομικός πληθωρισμός (εκτός καυσίμων και νοπών φρούτων και λαχανικών) συνεχίζει την πορεία αποκλιμάκωσής του, με το μήνα Αύγουστο να εμφανίζει μείωση κατά 2,2%, ρυθμός πολύ μικρότερος από το μέσο όρο του δομικού Εναρμονισμένου ΔΤΚ της Ευρωζώνης (1,3%).

Σημαντική μείωση σημειώνει και ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ. Στο 1^ο εξάμηνο μειώθηκε κατά 2,1%, αντανakλώντας τη μεγάλη μείωση στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Για ολόκληρο το 2013, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 1,7% και ο εθνικός και ο Εναρμονισμένος ΔΤΚ θα διαμορφωθεί στο -0,8%.

Απασχόληση-Ανεργία

Στην αγορά εργασίας συνεχίζεται η αύξηση της ανεργίας και η μείωση της απασχόλησης. Με βάση τα μηνιαία εποχικά διορθωμένα στοιχεία της έρευνας της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανερ-

γίας τον Ιούνιο του 2013 ανήλθε σε 27,9%, με τον αριθμό των ανέργων να φτάνει τα 1.403.700 άτομα. Εξετάζοντας τα χαρακτηριστικά της ανεργίας προκύπτει ότι το ποσοστό των ανέργων νέων 15-24 ετών αυξήθηκε δραματικά φτάνοντας το (58,8%), με το ποσοστό ανεργίας των γυναικών να είναι σημαντικά υψηλότερο (31,9%) έναντι αυτού των ανδρών (24,9%).

Με βάση τα τριμηνιαία μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, για το 1^ο εξάμηνο του έτους σημειώνεται αύξηση της ανεργίας στο 27,2%, ενώ η απασχόληση έχει μειωθεί κατά 5,3% έναντι αντίστοιχης περσινής μείωσης κατά 8,6%. Ανησυχητικό παραμένει το γεγονός ότι, από το σύνολο των ανέργων, το 66,2% αποτελείται από ανέργους που αναζητούν εργασία περισσότερο από 12 μήνες (μακροχρόνιοι άνεργοι), γεγονός που αποτυπώνει και το διαρθρωτικό χαρακτήρα της ανεργίας.

Όσον αφορά τη διάρθρωση της απασχόλησης για το σύνολο της χώρας, η μέση συμμετοχή επί του συνόλου των απασχολούμενων όσων εργάζονται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής ανέρχεται στο 13,6%, εμφανίζοντας αύξηση κατά 2,7 μονάδες σε σχέση με την αντίστοιχη συμμετοχή του 2009, στο δευτερογενή τομέα ανέρχεται στο 15,8%, υποχωρώντας κατά 5,4 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2009, ενώ η μέση συμμετοχή απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα ανέρχεται στο 70,6% του συνόλου των απασχολούμενων της χώρας και έχει αυξηθεί κατά 3,7 εκατοστιαίες μονάδες από το 2009.

Βέβαια, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των ανέργων έχει μειωθεί σημαντικά από τα μέσα του 2012 (Ιούλιος 2012: 42,8% και Ιούνιος 2013: 14,2%), υποδηλώνοντας ότι δύναται να σταθεροποιηθεί και υπό προϋποθέσεις να αντιστραφεί η τάση. Επίσης, το ισοζύγιο των ροών μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, όπως προκύπτει από το πληροφοριακό σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, είναι θετικό κατά το εννεάμηνο του 2013 και διαμορφώνεται στις 165.702 νέες θέσεις απασχόλησης (κάθε εργασιακού καθεστώτος), συνιστώντας μια ενθαρρυντική επίδοση, καθώς το εν λόγω επίπεδο είναι σημαντικά υψηλότερο του αντίστοιχου ισοζυγίου του εννεαμήνου του 2012, αλλά αποτελεί και την υψηλότερη επίδοση εννεαμήνου έτους από το 2000.

Αντιδρώντας με κάποιο βαθμό υστέρησης στην πορεία της οικονομικής δραστηριότητας, το 2013 αναμένεται να «φρενάρει» η αυξητική πορεία της ανεργίας και να αρχίσει σταδιακά να μειώνεται από το 2014. Έτσι, για ολόκληρο το έτος 2013, το μέσο ποσοστό ανεργίας εκτιμάται ότι θα κυμανθεί γύρω στο 27,0% (ή 25,5% σε εθνικολογιστική βάση), ενώ η απασχόληση εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 3,5%.

Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του νομισματικού μεγέθους που αποτελεί την Ελληνική συμβολή στο M3 της Ευρωζώνης (εκτός του νομίσματος σε κυκλοφορία) έλαβε θετική τιμή, για πρώτη φορά μετά από τρία έτη, το Φεβρουάριο του 2013. Ο εν λόγω ρυθμός διαμορφώθηκε σε 7,4% τον Ιούλιο του 2013 έναντι -6,2% το Δεκέμβριο του 2012. Αναλυτικότερα, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας έφθασε το 1,8% τον Ιούλιο 2013, από -12,3% το Δεκέμβριο του 2012, ενώ ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των καταθέσεων προθεσμίας έως 2 ετών ανήλθε σε 11,1% τον Ιούλιο του 2013 από -2,1% το Δεκέμβριο του 2012, εξελίξεις οι οποίες αντανακλούν την επιστροφή καταθέσεων στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα μετά τα μέσα του 2012.

Η επάνοδος των καταθέσεων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο συνολικό περιορισμό της γενικής αβεβαιότητας μετά τη σύσταση Κυβέρνησης Συνεργασίας τον Ιούνιο του 2012 και, ειδικότερα, στην απομάκρυνση των σεναρίων περί του μέλλοντος της χώρας στην Ευρωζώνη και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης στις οικονομικές προοπτικές της. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο είχε και η ισχυροποίηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων και την εξυγίανση άλλων.

Ωστόσο, αρνητική επίδραση στην εξέλιξη των καταθέσεων ασκεί η συνεχιζόμενη υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας και η μείωση των ονομαστικών επιτοκίων καταθέσεων και του επιπέδου τιμών, παράγοντες που προσδιορίζουν τη ζήτηση χρήματος. Όσον αφορά εξάρσεις της αβεβαιότητας την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2013, αυτές περιορίζονται στην κορύφωση της κρίσης στην Κύπρο το Μάρτιο του 2013, η οποία προκάλεσε κάποιες εκροές καταθέσεων (ιδιαίτερα το μήνα Απρίλιο).

Ο ετήσιος ρυθμός μείωσης του υπολοίπου της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI), συνέχισε να εντείνεται σχεδόν αδιάλειπτα από το Δεκέμβριο του 2012 μέχρι τον Ιούλιο του 2013, στο τέλος του οποίου έφθασε το -6,4% (Δεκέμβριος 2012: -4,9%). Αναλυτικότερα, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης προς τον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης ενισχύθηκε σημαντικά, από -7,9% το Δεκέμβριο του 2012 σε -20,8% τον Ιούλιο του 2013. Ο ετήσιος ρυθμός μείωσης της χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις, ελεύθερους επαγγελματίες-αγρότες-ατομικές επιχειρήσεις και ιδιώτες-ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα) κατέγραψε μικρές διακυμάνσεις το επτάμηνο διάστημα Ιανουαρίου-Ιουλίου 2013, και διαμορφώθηκε σε -4,0% τον Ιούλιο του 2013 έναντι του Δεκεμβρίου του 2012.

Η επιτάχυνση του ετήσιου ρυθμού της πιστωτικής συρρίκνωσης προς τη Γενική Κυβέρνηση οφείλεται στην ενίσχυση του ρυθμού μείωσης των τοποθετήσεων των εγχώριων NXI σε Ελληνικούς κρατικούς τίτλους αλλά και στην υποχώρηση του υπολοίπου των τραπεζικών δανείων προς τον εν λόγω τομέα, καθώς οι χρηματοδοτικές ανάγκες του τομέα αυτού ικανοποιούνται πλέον κυρίως από τα δάνεια των λοιπών κρατών-μελών της Ευρωζώνης και του ΔΝΤ.

Η τάση μετριασμού των ρυθμών μείωσης της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα αντανακλά εν μέρει παράγοντες που διευκολύνουν τα πιστωτικά ιδρύματα στο ρόλο τους να πιστοδοτούν. Η ανακεφαλαιοποίηση των συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων, η εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος και η αύξηση της καταθετικής βάσης συντέιναν προς αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, σε ό,τι αφορά τους υπόλοιπους παράγοντες προσφοράς, αρνητική επίδραση είχε η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και η συνακόλουθη μείωση των διαθέσιμων πόρων των τραπεζών.

Παρομοίως, από την πλευρά της ζήτησης για δάνεια από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, η συμβολή στην εξέλιξη των δανείων παρέμεινε αρνητική λόγω της βαθείας οικονομικής ύφεσης, παρά τη βελτίωση της εξασθενημένης εμπιστοσύνης. Επίσης, σε περιορισμό της ζήτησης για δάνεια συνέβαλε και η άνοδος των πραγματικών επιτοκίων.

Τα επιτόκια των νέων τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα, τα οποία άρχισαν να υποχωρούν από το β' εξάμηνο του 2012, συνέχισαν να μειώνονται με ταχύτερο ρυθμό την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2013, λόγω της άμβλυνσης των χρηματοδοτικών περιορισμών επί των τραπεζών (καθώς είχαν συγκεντρωθεί νέες καταθέσεις λιανικής σημαντικού ύψους ενώ ανακτήθηκε η πρόσβαση στη διατραπεζική αγορά για καταθέσεις άνευ εξασφαλίσεων) και της σημαντικής μείωσης του κόστους άντλησης χρηματοδότησης από την Κεντρική Τράπεζα, ι-

διαίτερα από τα τέλη του 2012 και μετά. Το επιτόκιο στη σημαντικότερη κατηγορία καταθέσεων, δηλαδή εκείνων με συμφωνημένη διάρκεια έως ένα έτος από τα νοικοκυριά, αποκλιμακώθηκε σημαντικά κατά την επισκοπούμενη περίοδο, καταγράφοντας πτώση κατά 122 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε σε 3,48% τον Ιούλιο του 2013. Σε πραγματικούς όρους, το επιτόκιο αυτό, το οποίο παραμένει σε θετικά επίπεδα από τον Απρίλιο του 2011, παρουσίασε πτώση κατά 44 μονάδες βάσης και ανήλθε σε 3,94% τον Ιούλιο του 2013.

Τα επιτόκια των νέων τραπεζικών δανείων που ακολουθούν πτωτική πορεία από τα τέλη του 2011, υποχώρησαν και το επτάμηνο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2013 λόγω της μείωσης του κόστους συγκέντρωσης καταθέσεων λιανικής και του κόστους άντλησης ρευστών διαθεσίμων από την Κεντρική Τράπεζα, καθώς και λόγω των αναδιαρθρώσεων-ρυθμίσεων παλαιών δανείων στις οποίες προέβησαν οι τράπεζες προκειμένου να βελτιώσουν την πιθανότητα αποπληρωμής δανείων των οποίων η εξυπηρέτηση ήταν προβληματική. Το μέσο επιτόκιο των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις υποχώρησε κατά 30 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε σε 6,18% τον Ιούλιο του 2013, ενώ το αντίστοιχο επιτόκιο των δανείων προς τους ιδιώτες και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα σημείωσε πτώση κατά 25 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε σε 4,61%. Λόγω της συνεχιζόμενης υποχώρησης του πληθωρισμού, τα πραγματικά επιτόκια των τραπεζικών δανείων παρουσίασαν άνοδο. Ιδιαίτερα στην περίπτωση των επιχειρηματικών δανείων, το πραγματικό επιτόκιο διαμορφώθηκε, τον Ιούλιο του 2013, στο υψηλότερο επίπεδο από την είσοδο της Ελλάδος στην Ευρωζώνη. Ειδικότερα, το πραγματικό επιτόκιο των δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις αυξήθηκε κατά 49 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε σε 6,64%, και το αντίστοιχο επιτόκιο των δανείων προς ιδιώτες και ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα σημείωσε άνοδο κατά 54 μονάδες βάσης, φθάνοντας το 5,07%.

2.3 Οι προοπτικές το 2014

Η επιβράδυνση της ύφεσης στο 2013 στηρίζει την πρόβλεψη ότι η Ελληνική οικονομία θα εξέλθει το 2014 από την κατάσταση συρρίκνωσης και το ΑΕΠ θα σημειώσει θετικό ρυθμό μεταβολής (+0,6%). Εκτιμάται ότι θετικές επιδράσεις στην πραγματική οικονομία θα έχουν η υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων από πόρους του ΕΣΠΑ και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η ολοκλήρωση της προγραμματισμένης διαδικασίας αποπληρωμής των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα, η περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους και η επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων. Καθοριστική προβλέπεται να είναι και η βελτίωση στις συνθήκες ρευστότητας της οικονομίας, που αναμένεται να επηρεαστούν θετικά από την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης και αναδιάρθρωσης του τραπεζικού τομέα, καθώς και της ακολουθούμενης νομισματικής πολιτικής στην Ευρωζώνη.

Η αύξηση του ΑΕΠ προβλέπεται να προέλθει κυρίως από την ανάκαμψη των επενδύσεων και τις εξαγωγές. Η συμβολή της εγχώριας ζήτησης προβλέπεται να παραμείνει αρνητική, αλλά σημαντικά αποκλιμακούμενη, στις -1,0 περίπου εκατοστιαίες μονάδες, με την ιδιωτική κατανάλωση να μειώνεται κατά 1,6%, τη δημόσια κατανάλωση κατά 4% και τις επενδύσεις να αυξάνονται κατά 5,3%. Αντίθετα, η συμβολή του εξωτερικού τομέα προβλέπεται και στο χρόνο αυτό θετική (συμβολή 1,6 εκατοστιαίες μονάδες στη μεταβολή του ΑΕΠ), με τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών να προβλέπεται ότι θα αυξηθούν κατά 4,6% και τις εισαγωγές να μειώνονται κατά 1,3%.

Το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται να αρχίσει σταδιακά να μειώνεται και εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 26% του εργατικού δυναμικού (ή 24,5% σε εθνικολογιστική βάση). Η απα-

σχόληση προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,6%, λόγω της ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας και των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας.

Τέλος, ο πληθωρισμός προβλέπεται να συνεχίσει να μειώνεται (-0,4%), επηρεαζόμενος κυρίως από τη χαμηλή εγχώρια ζήτηση, το μειωμένο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και τις διαρθρωτικές αλλαγές που βελτιώνουν τη λειτουργία των αγορών αγαθών και υπηρεσιών.

Στον πίνακα 1.2 παρουσιάζονται οι προβλέψεις για τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας.

Πίνακας 1.2 Βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2012	2013	2014
ΑΕΠ	-6,4	-4,0	0,6
Ιδιωτική κατανάλωση	-9,1	-6,7	-1,6
Δημόσια κατανάλωση	-4,2	-4,9	-4,0
Επενδύσεις	-19,2	-5,9	5,3
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-2,4	2,5	4,6
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-13,8	-7,0	-1,3
Εναρμονισμένος ΔTK	1,0	-0,8	-0,4
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	-0,8	-1,7	-0,5
Απασχόληση*	-8,3	-3,5	0,6
Ποσοστό ανεργίας*	22,8	25,5	24,5

* Σε εθνικολογιστική βάση

Η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας πριν από την κρίση στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στην κατανάλωση και ήταν η βασική αιτία της διάβρωσης του παραγωγικού δυναμικού της χώρας, της μείωσης της ανταγωνιστικότητας και της ραγδαίας αύξησης του ελλείμματος εξωτερικών συναλλαγών. Συνεπώς, βασική προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής είναι η αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου, η οποία θα επιτευχθεί με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας, την προσέλκυση επενδύσεων και τον εξαγωγικό προσανατολισμό της οικονομίας.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

1. Εκτιμήσεις 2013

Οι δημοσιονομικοί στόχοι για την έξοδο της χώρας από την πολυδιάστατη κρίση αποτυπώθηκαν τόσο στον Προϋπολογισμό του 2013 όσο και στο επικαιροποιημένο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) 2013–2016 που εγκρίθηκε το Φεβρουάριο του 2013.

Για το έτος 2013 στόχος του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής ήταν η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης. Η επίτευξη του στόχου αυτού είναι καθοριστικής σημασίας για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης νοικοκυριών και επιχειρήσεων σχετικά με τη σταθεροποίηση των δημόσιων οικονομικών και, επίσης, είναι προϋπόθεση για την οριστική και βιώσιμη έξοδο της χώρας από την εξαιρετή ύφεση. Παράλληλα, θα ενισχύσει τη διαπραγματευτική θέση της χώρας για τη δρομολόγηση των δεσμεύσεων των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 26^{ης}-27^{ης} Νοεμβρίου 2012 για ελάφρυνση του βάρους του δημόσιου χρέους της χώρας.

Ο κυρίαρχος στόχος ήταν και είναι η συγκράτηση της δυναμικής αύξησης του δημόσιου χρέους της χώρας, ενισχύοντας τη μακροχρόνια βιωσιμότητά του. Η επίτευξη του στόχου αυτού προϋποθέτει:

- τη μείωση του ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης,
- ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ να καταστεί θετικός και να ακολουθήσει ανοδική πορεία, διατηρώντας μακροπρόθεσμα θετικούς ρυθμούς και
- την αξιοποίηση της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου είτε με τη μορφή των αποκρατικοποιήσεων, είτε με τη μορφή εκμετάλλευσης στη βάση συνεργασιών με τη συμμετοχή στρατηγικών εταίρων.

Αναγκαία συνθήκη για τη δημιουργία των ανωτέρω προϋποθέσεων και την επίτευξη του κυρίαρχου στόχου αποτελούν:

- η υιοθέτηση των πολιτικών δράσεων, η αυτοδέσμευση στην επίτευξη συλλογικά αποδεκτών στόχων, η αποτελεσματική υλοποίηση των εφαρμοστικών νόμων και η βελτίωση των θεσμών,
- η στήριξη του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, κυρίως στο σκέλος των διαρθρωτικών αλλαγών, από όλους τους παράγοντες που διαμορφώνουν την πορεία της οικονομίας,
- η κοινωνική αποδοχή του βάρους της προσαρμογής, η οποία διασφαλίζεται με την κοινωνική προστασία και δικαιοσύνη, καθώς και τη σύμμετρη συμμετοχή των κοινωνικών ομάδων στην προσπάθεια εξόδου από την κρίση.

Ο Προϋπολογισμός της Γενικής Κυβέρνησης για το 2013 στόχευε στη δημοσιονομική σταθερότητα που ήταν αναγκαία, αλλά όχι από μόνη της ικανή, προϋπόθεση για τη σταδιακή ανάκαμψη της οικονομίας.

Η δημοσιονομική στρατηγική για το 2013 είχε σχεδιασθεί να βασισθεί κυρίως στους παρακάτω πυλώνες:

- στην υιοθέτηση και υλοποίηση των αναγκαίων διαρθρωτικών και θεσμικών αλλαγών,
- στη δημιουργία απλούστερου φορολογικού συστήματος,
- στην επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων και του προγράμματος αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου,
- στην περαιτέρω αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα.

Οι σημαντικές εξελίξεις που συντελούνται στην Ελληνική οικονομία, όπως:

- η επίτευξη πρωτογενούς αποτελέσματος της Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου,
- η εκτίμηση ότι το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές πλεόνασμα θα ανέλθει στο 6,3% του ΑΕΠ για το 2013, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, επίπεδο που είναι και το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση,
- η επιβράδυνση της ύφεσης και η αναθεώρηση, επί τα βελτίω, των αρχικών εκτιμήσεων,
- η ανακοπή της αυξητικής τάσης της ανεργίας και
- η διαμόρφωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στο επτάμηνο σε μηδενικά επίπεδα,

αποδεικνύουν ότι η σταθεροποίηση της Ελληνικής οικονομίας βαθμιαία επιτυγχάνεται. Παράλληλα, ανακόπηκε και η πορεία της αύξησης του δημόσιου χρέους (παρά το γεγονός ότι το 2013 αναμένεται προσωρινή αύξησή του λόγω κυρίως της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών), ως αποτέλεσμα της δημοσιονομικής προσαρμογής και της αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους. Ο ρυθμός μεταβολής του δημόσιου χρέους προβλέπεται ότι θα αρχίσει να φθίνει από το 2014 και μετά.

Ο Προϋπολογισμός του 2013, όπως επικαιροποιήθηκε το Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους (ΜΠΔΣ), υλοποιείται με ικανοποιητικό τρόπο και τα στοιχεία επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό τις εκτιμήσεις.

Ειδικότερα, το πρωτογενές αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 2,9 δισ. ευρώ στο οκτάμηνο του 2013, έναντι ελλείμματος 1,4 δισ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2012 και στόχου για έλλειμμα ύψους 2,5 δισ. ευρώ.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, και σύμφωνα με την εξέλιξη των μεγεθών των λοιπών τομέων που συνθέτουν τη Γενική Κυβέρνηση (ΟΚΑ, ΟΤΑ, ΝΠ και ΔΕΚΟ), το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 7,1 δισ. ευρώ (3,9% του ΑΕΠ). Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών-95 (ESA 95) και εξαιρώντας την εφάπαξ επίπτωση της στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, θα περιορισθεί στο 2,4% του ΑΕΠ (από 2,6% που είχε προβλεφθεί στο επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ).

Το πρωτογενές αποτέλεσμα θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 3,4 δισ. ευρώ ή στο 1,9% του ΑΕΠ από 3,6 δισ. ευρώ ή 2,0% του ΑΕΠ που είχε περιληφθεί στο ΜΠΔΣ και ελλείμματος 1,9 δισ. ευρώ ή 1,0% του ΑΕΠ το 2012.

Τονίζεται ότι το 2013 είναι το δεύτερο συνεχόμενο έτος που υλοποιούνται οι στόχοι που είχαν τεθεί στο πλαίσιο του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, επιτυγχάνοντας μικρό αλλά βιώσιμο πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 344 εκατ. ευρώ, όταν ο στόχος ήταν για μηδενικό πρωτογενές πλεόνασμα.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής, το πρωτογενές αποτέλεσμα του 2012 διαμορφώνεται σε έλλειμμα 2,6 δισ. ευρώ ή 1,3% του ΑΕΠ με βάση τα διαθέσιμα προσωρινά στοιχεία.

Σημειώνεται ότι στο Μνημόνιο (Memorandum of Understanding on Specific Economic Policy Conditionality), και συγκεκριμένα στην παράγραφο 1 «Επίτευξη υγιών δημόσιων οικονομικών (Achieving sound public finances)», αναφέρεται ότι «το πρωτογενές ισοζύγιο σύμφωνα με τον ορισμό του προγράμματος ανήλθε στο -1,3% του ΑΕΠ το 2012 ελαφρώς καλύτερα από το στόχο του -1,5% του ΑΕΠ», τονίζοντας μάλιστα ότι «η υποκείμενη δημοσιονομική βελτίωση ήταν ακόμη μεγαλύτερη, δεδομένου ότι επετεύχθη κατά τη διάρκεια μιας βαθειάς ύφεσης» (ύφεση 6,4% το 2012 όταν οι στόχοι είχαν τεθεί με ύφεση 6%).

Περιγραφή κατηγορίας εσόδου - δαπάνης	2012 Πραγμ/σεις (προσ. στοιχεία) ³	2013		2014
		Προβλέψεις ΜΠΔΣ ⁵	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
I. Έσοδα (1+2)	51.774	53.654	52.126	54.546
1. Καθαρά έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού (α+β-γ+δ+ε)	48.173	48.518	46.990	49.544
α. Τακτικά έσοδα (1+2+3+4)	49.661	47.114	46.306	48.728
1. Άμεσοι φόροι	21.096	20.117	19.172	21.335
2. Εμμεσοι φόροι	26.083	24.604	24.628	24.529
3. Απολήψεις από ΕΕ	246	236	236	163
4. Μη φορολογικά έσοδα	2.237	2.157	2.270	2.701
β. Μη τακτικά έσοδα	1.517	1.386	1.389	886
γ. Επιστροφές φόρων	3.172	2.901	2.901	2.789
γ1. Επιστροφές φόρων από ειδική πίστωση	151	0	723	0
δ. Ειδικά έσοδα από εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων	15	86	86	230
ε. Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	303	2.833	2.833	2.489
2. Έσοδα ΠΔΕ (α+β)	3.601	5.136	5.136	5.002
α. Εισροές ΕΣΠΑ	3.435	4.936	4.936	4.802
β. Ίδια έσοδα	166	200	200	200
II. Δαπάνες (1+2)	67.613	60.307	59.222	56.449
1. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (α+β1+β2+γ+δ)	61.499	53.457	52.572	49.449
α. Πρωτογενείς δαπάνες (1+2+3+4+5+6)	47.529	45.150	44.726	41.947
1. Μισθοί και συντάξεις	20.511	18.599	18.543	18.410
2. Κοινωνική ασφάλιση και περίθαλψη	17.134	15.369	15.935	13.271
3. Λειτουργικές και άλλες δαπάνες	6.410	6.305	6.622	5.428
4. Αποδόσεις προς τρίτους	3.474	3.777	3.526	3.718
5. Αποθεματικό	0	1.100	100	1.120
6. Προμήθεια εκταμίευσης δανείων στο EFSF	541	130	140	70
β. 1. Καταπτώσεις εγγυήσεων σε φορείς Γενικής Κυβέρνησης	679	558	522	466
2. Καταπτώσεις εγγυήσεων εκτός Γενικής Κυβέρνησης	117	469	434	233
γ. Τόκοι (σε καθαρή ταμειακή βάση)	12.224	6.400	6.100	6.150
δ. Ταμειακές πληρωμές για εξοπλιστικές δαπάνες	410	750	650	583
2. ΠΔΕ	6.114	6.850	6.650	7.000
α. Συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα	4.822	5.800	5.800	6.300
β. Εθνικοί πόροι	1.292	1.050	850	700
III. Ταμειακό ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού (1-2)	-15.839	-6.653	-7.096	-1.903
% ΑΕΠ	-8,2%	-3,6%	-3,9%	-1,0%
III. α. Ταμειακό πρωτογενές αποτέλεσμα - κράτος (III-γ)	-3.616	-253	-996	4.247
% ΑΕΠ	-1,9%	-0,1%	-0,5%	2,3%

(ο πίνακας συνεχίζεται)

Πίνακας 2.1 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System Accounts (ESA 95)^{1,2}				
(σε εκατ. ευρώ)				
Περιγραφή κατηγορίας εσόδου - δαπάνης	2012 Πραγμ/σεις (προσ. στοιχεία) ³	2013		2014
		Προβλέψεις ΜΠΔΣ	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
Εθνικολογιστικές προσαρμογές Κεντρικής Κυβέρνησης (1+2)	2.831	-2.640	-6.098	-4.875
1. Εθνικολογιστικές προσαρμογές - Έσοδα	20	-1.076	533	-2.024
Επιστροφές φορολογικών εσόδων	155	-685	723	0
Έκτακτη εισφορά μέσω ΔΕΗ	0	0	69	-702
Φορολογικά έσοδα	-797	380	154	-273
Πρόωρη ανανέωση αδειών και παραχωρήσεων	0	-86	-86	-230
ΕΕΤΤ	-10	24	24	-23
Προσαρμογή για την παράταση στην υποβολή φορολογίας εισοδήματος ΝΠ	0	-300	100	-96
Αναδρομική μείωση επιτοκίου δανείων 80 δις. από ΕΕ	731	286	286	0
Μεταφορά εσόδων από ΑΝΦΑ	351	-14	-14	15
Διαφορά απαιτήσεων εισπράξεων από ΕΕ	82	-601	-849	-400
Προκαταβολές από ΕΕ	132	50	50	-35
Μέρισμα ΤτΕ	0	0	480	-280
Φόρος εισοδήματος 2012 που θα εισπραχθεί το 2013	0	-130	-320	0
Λοιπές προσαρμογές	-624	0	-84	0
2. Εθνικολογιστικές προσαρμογές - Δαπάνες	2.810	-1.564	-6.631	-2.851
Εξοπλιστικά προγράμματα (διαφορά πληρωμών-παραλαβών)	-88	15	51	118
Εφαρμογή νέου ειδικού μισθολογίου	131	0	-131	0
Μεταβολή απλήρωτων οφειλών κράτους με 31/12 προηγούμενου έτους	192	0	170	100
Καθαρή εξοικονόμηση από εργασιακή εφεδρεία/κινητικότητα	0	49	24	83
Ατακτοποιήτες προκαταβολές	471	0	200	200
Υπόλοιπο λογαριασμών εκτός προϋπολογισμού	16	0	0	0
Δεδουλευμένοι τόκοι	1.827	-1.900	-1.730	-3.500
Ακυρώσεις Swaps	244	0	0	0
Λογαριασμοί Θησαυροφυλακίου	299	120	160	160
ΕΛΕΓΕΠ	124	77	81	-229
Συμμετοχή σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου (επιδοτήσεις)	-71	-100	-70	-70
Προσαρμογή στο έλλειμμα εγγυημένων δανείων (ΟΔΙΕ, ΕΑΒ και ΟΑ)	281	175	175	86
Τόκοι ΟΑ ΕΑΒ	-37	0	0	0
Εξόφληση οφειλών από ειδική πίστωση	0	0	261	0
Πληρωμές για φορείς Γενικής Κυβέρνησης από ειδική πίστωση	-467	0	-5.872	0
Συμφηφισμός αποδόσεων με την ΕΕ	0	0	0	150
Λοιπές Προσαρμογές	-112	0	50	50
Πρωτογενές αποτέλεσμα κράτους κατά ESA95	-2.612	-992	-5.364	2.872
% ΑΕΠ	-1,3%	-0,5%	-2,9%	1,6%
Ισοζύγιο κράτους κατά ESA95	-13.008	-9.292	-13.194	-6.778
% ΑΕΠ	-6,7%	-5,1%	-7,2%	-3,7%
ΑΕΠ	193.749	183.049	182.911	183.089
Ισοζύγιο νομικών προσώπων πλην ΔΕΚΟ	1.870	685	999	997
ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ ⁴	953	-312	123	149
ΑΚΑΓΕ	917	997	876	848
Ισοζύγιο ΔΕΚΟ ταξινομημένων εντός της ΓΚ	1.144	493	590	463
ΕΛΓΑ	20	7	22	19
ΟΠΕΚΕΠΕ	1	3	1	1
ΕΤΕΡΠΣ	579	288	266	114
Λοιπές ΔΕΚΟ	544	194	301	330
Έλλειμμα Κεντρικής Διοίκησης κατά ESA95	-9.995	-8.114	-11.605	-5.317

(ο πίνακας συνεχίζεται)

Πίνακας 2.1 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System Accounts (ESA 95)^{1,2} (σε εκατ. ευρώ)				
Περιγραφή κατηγορίας εσόδου - δαπάνης	2012 Πραγμ/σεις (προσ. στοιχεία) ³	2013		2014
		Προβλέψεις ΜΠΔΣ	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
Ισοζύγιο ΟΤΑ	520	439	754	365
Ταμειακά έσοδα ΟΤΑ	7.266	5.737	7.804	6.956
Ταμειακές δαπάνες ΟΤΑ	6.746	5.298	7.049	6.590
Εθνικολογιστικές προσαρμογές ΟΤΑ	128	150	565	288
Μεταβολή ανεξόφλητων υποχρεώσεων ΟΤΑ	128	150	565	288
Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ESA95	647	589	1.319	654
Ισοζύγιο ΟΚΑ	317	3.187	1.007	-563
Ταμειακά έσοδα ΟΚΑ	48.801	50.763	52.578	47.111
Ταμειακές δαπάνες ΟΚΑ	48.484	47.576	51.571	47.674
εκ των οποίων: Παροχές ασθένειας ΕΟΠΥΥ	1.479	1.671	2.179	1.640
Φαρμακευτική δαπάνη ΕΟΠΥΥ	2.725	2.371	3.076	2.044
Εθνικολογιστικές προσαρμογές ΟΚΑ	-2.550	-457	4.849	907
Μεταβολή ανεξόφλητων υποχρεώσεων ΟΚΑ	-1.844	-548	3.611	248
Μεταβολή ανεξόφλητων υποχρεώσεων νοσοκομείων	-485	41	1.238	659
Λοιπές προσαρμογές	36	0	0	0
Λοιπές προσαρμογές ΟΚΑ (ασφαλιστικές εισφορές)	-257	50	0	0
Ισοζύγιο ΟΚΑ κατά ESA95	-2.233	2.730	5.856	344
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA95	-11.581	-4.795	-4.429	-4.320
% ΑΕΠ	-6,0%	-2,6%	-2,4%	-2,4%
Τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	9.661	8.389	7.878	9.665
% ΑΕΠ	5,0%	4,6%	4,3%	5,3%
Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA95	-1.920	3.594	3.449	5.344
% ΑΕΠ	-1,0%	2,0%	1,9%	2,9%
ΑΕΠ	193.749	183.049	182.911	183.089

¹ Για το 2014 δεν έχουν περιληφθεί δαπάνες από την ειδική πίστωση για εξόφληση υποχρεώσεων παρελθόντων οικονομικών ετών.

² Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες του Προγράμματος Στήριξης Τραπεζών, οι οποίες αναλύονται στον πίνακα 2.3.

³ Προσωρινά στοιχεία, σύμφωνα με τα στοιχεία Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ-EDP) μηνός Απριλίου 2013 της ΕΛΣΤΑΤ

⁴ Δεν περιλαμβάνεται το ΑΚΑΓΕ. Περιλαμβάνονται η ΕΛΣΤΑΤ, το ΤΧΣ και το ΕΤΕΑΝ.

⁵ Στο ΜΠΔΣ δεν περιλαμβάνονται τα ANFAs και SMPs στα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού, καθώς δεν υπολογίζονται για τους στόχους του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής. Όμως, προκειμένου να είναι ευχερέστερη η σύγκριση με τις εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων του Κρατικού Προϋπολογισμού 2014, στο σκέλος των εσόδων έχουν προστεθεί τα προβλεπόμενα ποσά των ANFAs και SMPs

Πίνακας 2.2 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής (σε εκατ. ευρώ)				
	2012	2013		2014
	Πραγματοποιήσεις (προσ. στοιχεία) ¹	Προβλέψεις ΜΠΔΣ	Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
1. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA-95 (μεταφορά από πίνακα 2.1)	-1.920	3.594	3.449	5.344
Πλέον:				
Μεταφορά εσόδων από ANFA	-351	14	14	-15
Μείον:				
α. Αναδρομική μείωση επιτοκίου δανείων 80 δισ. ευρώ από ΕΕ (GLF)		-286	-286	
β. Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	303	-2.833	-2.833	-2.489
2. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής	-2.574	489	344	2.840
% ΑΕΠ	-1,3%	0,3%	0,2%	1,6%
3. Στόχος Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής	-2.906	0	0	2.751
% ΑΕΠ	-1,5%	0,0%	0,0%	1,5%
4. Δημοσιονομικό κενό(-) ή Πλεόνασμα(+) Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής	332	489	344	89
% ΑΕΠ	0,2%	0,3%	0,2%	0,0%

¹ Προσωρινά στοιχεία, σύμφωνα με τα στοιχεία Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ-EDP) Απριλίου της ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 2.3 Εκτίμηση ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης έτους 2013 σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System Accounts (ESA 95)			
	Ισοζύγιο (έλλειμμα) Γενικής Κυβέρνησης χωρίς την επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	Επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης	Συνολικό ισοζύγιο (έλλειμμα) Γενικής Κυβέρνησης ¹
εκατ. ευρώ	-4.429	-19.102	-23.531
% του ΑΕΠ ²	-2,4%	-10,4%	-12,9%

¹ Η αύξηση του ελλείμματος από την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών αντικρίζεται από περιουσιακά στοιχεία (μετοχές), η μεταπώληση των οποίων θα αποφέρει στο μέλλον μείωση του δημόσιου χρέους.

² ΑΕΠ 2013: 182.911 εκατ. ευρώ

Μεθοδολογικές παρατηρήσεις

- Οι βασικοί στόχοι των εθνικολογιστικών προσαρμογών σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ESA-95 είναι:
  - η ουδετεροποίηση του δημοσιονομικού αποτελέσματος των έκτακτων εκείνων οικονομικών γεγονότων που είναι δυνατόν να δημιουργήσουν στρεβλώσεις στην απεικόνιση των πραγματικών οικονομικών μεγεθών και
  - η απόδοση των οικονομικών γεγονότων σε εκείνη τη χρονική περίοδο που πραγματικά ανατρέχουν και όχι στη χρονική περίοδο που εμφανίζονται ταμειακά.
- Η έννοια του πρωτογενούς αποτελέσματος αναφέρεται στην αφαίρεση της επίπτωσης των τόκων από το ισοζύγιο. Ειδικότερα:
  - Στην περίπτωση του ταμειακού πρωτογενούς αποτελέσματος, δεν λαμβάνονται υπόψη οι ταμειακοί τόκοι.
  - Στην περίπτωση του πρωτογενούς αποτελέσματος σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ESA-95, δεν λαμβάνονται υπόψη οι δεδουλευμένοι τόκοι (δηλαδή οι ταμειακοί τόκοι πλέον της διαφοράς ταμειακών και δεδουλευμένων τόκων).

- Στην περίπτωση του πρωτογενούς αποτελέσματος της Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ESA-95, δεν λαμβάνονται υπόψη οι δεδουλευμένοι τόκοι της Γενικής Κυβέρνησης.

1.1 Τακτικός Προϋπολογισμός

Έσοδα

Τα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού, μετά τη μείωση των επιστροφών, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 46.990 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας υστέρηση 1.528 εκατ. ευρώ ή 3,1% έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ. Στην ως άνω υστέρηση συμπεριλαμβάνονται και 723 εκατ. ευρώ για επιστροφές φόρων παρελθόντων οικονομικών ετών που εξοφλούνται από την ειδική πίστωση και των οποίων η επίπτωση είναι δημοσιονομικά ουδέτερη στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης. Αν αφαιρεθούν τα εν λόγω 723 εκατ. ευρώ, τότε η πραγματική απόκλιση έναντι του στόχου στο σκέλος των εσόδων, σε ταμειακή βάση, περιορίζεται στα 805 εκατ. ευρώ. Η απόκλιση αυτή υπερκαλύπτεται σε δημοσιονομική βάση (accrual), μετά τις εθνικολογιστικές προσαρμογές και συγκεκριμένα από τις εξής πηγές:

- την τελευταία δόση του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων που θα εισπραχθεί τον Ιανουάριο 2014, λόγω της παράτασης που είχε δοθεί στην υποβολή των φορολογικών δηλώσεων, ύψους 100 εκατ. ευρώ περίπου,
- τις εισπράξεις των φόρων περιουσίας (ΦΑΠ 2013) και των φόρων περιουσίας παρελθόντων οικονομικών ετών (ΦΑΠ 2011 και 2012) τους δύο πρώτους μήνες του 2014, καθώς δόθηκε η δυνατότητα αποπληρωμής των φόρων αυτών σε δόσεις που ολοκληρώνονται το Φεβρουάριο 2014, ύψους 350 εκατ. ευρώ περίπου,
- τις εισπράξεις του Έκτακτου Ειδικού Τέλους Ακινήτων (ΕΕΤΑ 2013) μέχρι και το Μάρτιο 2014, ύψους 180 εκατ. ευρώ περίπου, και
- την απόδοση από την Τράπεζα της Ελλάδος στο Ελληνικό Δημόσιο του εναπομένου υπολοίπου κερδών της για τη χρήση 2013, με την εκτιμώμενη καταβολή μερίσματος ύψους 480 εκατ. ευρώ.

Κατόπιν των ως άνω εθνικολογιστικών προσαρμογών, προκύπτει ότι τα έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού το 2013, σε δημοσιονομική βάση, κινούνται στο πλαίσιο των στόχων που είχαν τεθεί, γεγονός που συμβαίνει για πρώτη φορά την τελευταία πενταετία. Η εξέλιξη αυτή καταγράφεται σε ένα έτος που για πρώτη φορά τα τελευταία έτη, επήλθαν στοχευμένες ελαφρύνσεις σε φόρους, όπως είναι η μείωση κατά 15% στο ΕΕΤΑ 2013 και η μείωση κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες του συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση. Η επίτευξη των στόχων των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού, εντός του έκτου έτους ύφεσης, συνιστούν θετική προοπτική για την επίτευξη του στόχου των εσόδων και για το επόμενο έτος.

Άμεσοι φόροι

Από την άμεση φορολογία, εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν 19.172 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας μείωση κατά 9,1% έναντι του 2012 και 4,7% έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ. Οι εκτιμήσεις αυτές συμπεριλαμβάνουν τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις που ελήφθησαν το Νοέμβριο 2012. Οι αποκλίσεις στους άμεσους φόρους έναντι των εφετινών στόχων σε ταμειακή βάση, οφείλονται κυρίως στην παράταση που δόθηκε στην υποβολή των φορολογικών δηλώσεων νομικών προσώπων, με αποτέλεσμα την είσπραξη μιας δόσης του οφειλόμενου φόρου τον Ιανουάριο 2014 και στην αποπληρωμή των φόρων περιουσίας (ΦΑΠ 2013) και φόρων περιουσίας παρελθόντων οικονομικών ετών (ΦΑΠ 2011 και 2012) σε δό-

σεις, δύο εκ των οποίων θα εισπραχθούν μέχρι και το Φεβρουάριο 2014. Επίσης, οι φόροι περιουσίας αναμένεται να διαμορφωθούν σε χαμηλότερα επίπεδα έναντι του στόχου λόγω κυρίως της μείωσης κατά 15% του Έκτακτου Ειδικού Τέλους Ακινήτων (ΕΕΤΑ 2013), έναντι του προηγούμενου Έκτακτου Ειδικού Τέλους Ηλεκτροδοτούμενων Επιφανειών (ΕΕΤΗΔΕ 2012), η οποία θεσπίστηκε εντός του τρέχοντος έτους, μεταγενέστερα δηλαδή από την ψήφιση του Κρατικού Προϋπολογισμού 2013. Σημειώνεται ότι, οι εισπράξεις της ΔΕΗ για το ΕΕΤΑ του Μαρτίου 2014 θα αποδοθούν στο Ελληνικό Δημόσιο στο τέλος του ίδιου μήνα, βελτιώνοντας το δημοσιονομικό ισοζύγιο του 2013 κατά 180 εκατ. ευρώ περίπου. Αντίθετα, οι άμεσοι φόροι εισοδήματος ειδικών κατηγοριών αναμένεται να υπερβούν τους στόχους, κυρίως, λόγω της καλύτερης του αναμενόμενου απόδοσης των φόρων επί των τόκων των καταθέσεων, *peros κ.λπ.*, αποτέλεσμα που οφείλεται και στη σταδιακή επιστροφή των καταθέσεων στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Έμμεσοι φόροι

Από τους έμμεσους φόρους, αναμένεται να εισπραχθούν 24.628 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση 5,6% έναντι του 2012, αλλά αύξηση κατά 0,1% έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ. Σημειώνεται ότι, ο στόχος επιτυγχάνεται παρά τη μείωση του συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση, η οποία αρχικά είχε εκτιμηθεί ότι θα οδηγούσε σε απώλεια εσόδων ύψους 140 εκατ. ευρώ περίπου. Η καλύτερη έναντι του στόχου εκτέλεση στο σκέλος των έμμεσων φόρων αποδίδεται:

- στη σταδιακή ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης που, σε συνδυασμό με την αύξηση της τουριστικής κίνησης, τόνωσε τις εισπράξεις ΦΠΑ λοιπών προϊόντων και
- στις αυξημένες εισπράξεις του φόρου συγκέντρωσης κεφαλαίου, λόγω της ολοκλήρωσης της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών.

Η καλή πορεία των ως άνω εσόδων αντιστάθμισε τη μεγάλη απώλεια εσόδων από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (ΕΦΚ) και ιδίως το ΦΠΑ πετρελαιοειδών, η οποία επήλθε μετά την εναρμόνιση του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης και κίνησης. Υπενθυμίζεται ότι, τον Οκτώβριο 2012, χρόνο κατάρτισης του σχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού 2013, οι προβλέψεις ενσωμάτωναν αύξηση εσόδων από αυτή την πηγή, η οποία όμως δεν συντελέστηκε λόγω της κατά 70% περίπου μείωσης της κατανάλωσης πετρελαίου θέρμανσης.

Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 2.270 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας αύξηση κατά 1,5% έναντι του προηγούμενου έτους και 5,2% έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ. Σημειώνεται ότι η Τράπεζα της Ελλάδας θα αποδώσει στο Ελληνικό Δημόσιο το εναπομένον υπόλοιπο των κερδών της για τη χρήση του 2013 μετά την πραγματοποίηση της Γενικής της Συνέλευσης το Φεβρουάριο 2014. Το εν λόγω ποσό, ύψους 480 εκατ. ευρώ περίπου, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, θα καταγραφεί ταμειακά το Φεβρουάριο 2014, αλλά θα αυξήσει ισόποσα τα έσοδα του 2013 σε δημοσιονομική βάση, μετά τις προβλεπόμενες προσαρμογές σύμφωνα με την ενιαία μεθοδολογία European System of Accounts ESA-95.

Μη τακτικά έσοδα

Τα μη τακτικά έσοδα θα διαμορφωθούν στο ποσό των 1.389 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 8,5% έναντι του 2012 αλλά αύξηση κατά 0,2% έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην εισπραξη εσόδων από προμήθειες λόγω

της παροχής εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου προς τις τράπεζες στο πλαίσιο του προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων αναμένεται να διαμορφωθούν στα 2.901 εκατ. ευρώ, δηλαδή στο επίπεδο του στόχου που είχε τεθεί, παρουσιάζοντας μείωση 8,5% έναντι του προηγούμενου έτους. Σημειώνεται ότι το 2013 έχουν επιστραφεί επιπλέον 723 εκατ. ευρώ που αφορούν σε επιστροφές φόρων παρελθόντων οικονομικών ετών. Οι επιστροφές αυτές καλύπτονται από την ειδική πίστωση για την αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Συνεπώς, το τρέχον έτος οι συνολικές επιστροφές φόρων εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα 3.624 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 14% έναντι του 2012, ενισχύοντας τη ρευστότητα της οικονομίας.

Μεταφορά αποδόσεων από τη διακράτηση ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια Κεντρικών Τραπεζών του Ευρωσυστήματος (ANFA)

Από τη μεταφορά αποδόσεων από τη διακράτηση ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των Κεντρικών Τραπεζών του Ευρωσυστήματος (ANFAs) αναμένεται να εισπραχθούν 681 εκατ. ευρώ, υπερδιπλάσια των εισπράξεων του περασμένου έτους (303 εκατ. ευρώ). Επιπλέον, σε συνέχεια των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 26^{ης}-27^{ης} Νοεμβρίου 2012, μεταφέρονται, από το τρέχον έτος, και τα ποσά που αντιστοιχούν στο Securities Market Programme - SMPs της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και τα οποία αναμένεται να ανέλθουν σε 2.152 εκατ. ευρώ για το 2013. Τονίζεται ότι, τα έσοδα αυτά δεν είχαν υπολογιστεί στον εκτελούμενο Κρατικό Προϋπολογισμό 2013, καθώς απορρέουν από την ως άνω απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, μεταγενέστερα δηλαδή από την ψήφιση του Κρατικού Προϋπολογισμού 2013 από τη Βουλή των Ελλήνων. Τα έσοδα των SMPs θα καταγράφονται εφεξής στον Κρατικό Προϋπολογισμό και θα ανέλθουν σε 10 δισ. ευρώ περίπου συνολικά μέχρι το 2026. Δεδομένου ότι, χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την κάλυψη του χρηματοδοτικού κενού, κατατίθενται απευθείας στον ειδικό λογαριασμό εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους (segregated account) και δεν υπολογίζονται στους στόχους του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής για το δημοσιονομικό έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης. Για το 2013, εκτιμάται ότι τα συνολικά έσοδα από ANFAs και SMPs θα ανέλθουν σε 2.833 εκατ. ευρώ.

Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 52.572 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 885 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ.

Η εξέλιξη αυτή αποτυπώνει το γεγονός ότι έχει ελεγχθεί η διαχείριση και έχει προωθηθεί η πειθαρχία στο σκέλος των δημοσίων δαπανών, με αποτέλεσμα η απόδοση των παρεμβάσεων δημοσιονομικής πολιτικής να ανταποκρίνεται στις αρχικές εκτιμήσεις.

Ανάλυση δαπανών κατά κατηγορίες

Μισθοί και συντάξεις

Οι δαπάνες για μισθούς και συντάξεις εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 18.543 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 56 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ.

Η μείωση κατά 2,0 δισ. ευρώ περίπου, σε σχέση με τις πραγματοποιήσεις του 2012, οφείλεται στη εφαρμογή των επώδυνων, αλλά αναγκαίων μέτρων του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ και αφορούν, κυρίως, στη μείωση των ειδικών μισθολογίων, στην κατάργηση δώρων και στην προοδευτική μείωση των συντάξεων.

Ασφάλιση, περίθαλψη και κοινωνική προστασία

Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 15.935 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 566 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ, η οποία αποδίδεται κυρίως:

- στην ανάγκη πρόσθετης χρηματοδότησης των νοσοκομείων, εξαιτίας μειωμένης χρηματοδότησης τους από τον ΕΟΠΥΥ,
- στην αύξηση της επιχορήγησης στον ΟΓΑ, λόγω μείωσης των αποδιδόμενων πόρων του,
- στη εκτίμηση για αυξημένες δαπάνες από τη χορήγηση του επιδόματος πολυτέκνων και
- στις δαπάνες για τη χορήγηση αποζημιώσεων του προσωπικού της ΕΡΤ.

Επιχορηγήσεις, λειτουργικές και λοιπές καταναλωτικές δαπάνες

Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 6.622 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 317 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ, κυρίως λόγω της αύξησης κατά 44 εκατ. ευρώ των εκτιμώμενων αποδόσεων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, των δαπανών για εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, ύψους 160 εκατ. ευρώ, και των δαπανών, κυρίως λειτουργικού χαρακτήρα, για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Αποδιδόμενοι πόροι

Η πρόβλεψη για το ύψος των δαπανών αυτών ανέρχεται σε 3.526 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 251 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στις μειωμένες αποδόσεις στον ΟΓΑ. Για την αποτροπή της μείωσης της χρηματοδότησης του φορέα έχει προβλεφθεί η αντιστάθμιση της απώλειας αυτής με ενίσχυση της επιχορήγησής του.

Αποθεματικό

Ιδιαίτερα λελογισμένη είναι η χρήση και αξιοποίηση του αποθεματικού του Τακτικού Προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα, κατά το εννιάμηνο του 2013, έχουν δαπανηθεί 350 εκατ. ευρώ ή το 31,8% του αποθεματικού που προβλέπονταν στον Προϋπολογισμό, έναντι του 70% περίπου του συνολικού αποθεματικού που είχε χρησιμοποιηθεί την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Και αυτό έχει χρησιμοποιηθεί εφέτος, εκτός από την κάλυψη ανελαστικών δαπανών για εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, κυρίως για την αντιμετώπιση δαπανών προετοιμασίας της Ελληνικής Προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1ο εξάμηνο του 2014), για την κάλυψη δαπανών για πανεπιστημιακά συγγράμματα, για την επιδότηση άγονων γραμμών, για την αντιμετώπιση δαπανών που αφορούν στην ασφάλεια των καταστημάτων κράτησης της χώρας, για την υλοποίηση του έργου Σύζευξις, για την κάλυψη δαπανών για εμβολιασμό απόρων και ανασφάλιστων ατόμων της χώρας, για την καταβολή αποζημιώσεων στο προσωπικό της ΕΡΤ,

για την κάλυψη εκτάκτων λειτουργικών δαπανών της Πυροσβεστικής και της Αστυνομίας και για την κάλυψη της ανάγκης έκτακτης επιχορήγησης του ΟΑΕΔ.

Δαπάνες τόκων

Οι ταμειακές δαπάνες για τόκους, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 6.100 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 300 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ. Ως ποσοστό του ΑΕΠ θα διαμορφωθούν στο 3,3% του ΑΕΠ, από 12.224 εκατ. ευρώ ή 6,3% του ΑΕΠ το 2012.

Δαπάνες για την υλοποίηση εξοπλιστικών προγραμμάτων Υπουργείου Εθνικής Άμυνας

Οι δαπάνες που είχαν περιληφθεί στο επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ για την υλοποίηση των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας θα είναι μειωμένες κατά 100 εκατ. ευρώ και θα διαμορφωθούν στα 650 εκατ. ευρώ.

Δαπάνες για καταπτώσεις εγγυήσεων

Το ύψος των δαπανών αυτών εκτιμάται μειωμένο κατά 71 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ, λόγω της ανάληψης από τον Κρατικό Προϋπολογισμό μειωμένων δανειακών υποχρεώσεων που έχουν ληφθεί από φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης.

1.2 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Οι πληρωμές του ΠΔΕ για το 2013 εκτιμάται ότι θα φθάσουν στα 6.650 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 200 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ, από τα οποία 5.800 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για έργα συγχρηματοδοτούμενα από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα υπόλοιπα 850 εκατ. ευρώ για έργα που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους.

1.3 Λοιποί τομείς Γενικής Κυβέρνησης

Τοπική αυτοδιοίκηση

Η εκτίμηση της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού για το έτος 2013 εμφανίζεται ικανοποιητική. Από τα στοιχεία προκύπτει αύξηση των εσόδων και των δαπανών, σε σχέση με το επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ, η οποία οφείλεται, κυρίως, στην ενσωμάτωση της ειδικής χρηματοδότησης των ΟΤΑ για την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων τους από τον Κρατικό Προϋπολογισμό. Αποτέλεσμα δε αυτού είναι η βελτίωση του δημοσιονομικού πλεονάσματος. Στη βελτίωση αυτή συντέλεσε και ο νέος θεσμός του «Παρατηρητηρίου», ο οποίος στοχεύει στην παρακολούθηση της αποτελεσματικής εκτέλεσης των προϋπολογισμών τους για την εκπλήρωση των στόχων τους.

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Το ταμειακό ισοζύγιο των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (Ασφαλιστικά Ταμεία, Οργανισμοί Απασχόλησης, ΕΟΠΥΥ και νοσοκομεία) αναμένεται να διαμορφωθεί στα 1.007 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου των 3.187 εκατ. ευρώ στο επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται κυρίως:

- στις μειωμένες ασφαλιστικές εισφορές,
- στην αύξηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης και
- στην αύξηση των δαπανών παροχών υπηρεσιών υγείας.

Όμως, σε δημοσιονομική βάση το αποτέλεσμα αναμένεται να διαμορφωθεί σε 5,9 δισ. ευρώ έναντι στόχου 2,7 δισ. ευρώ, κυρίως εξαιτίας της επίπτωσης του προγράμματος εξόφλησης ληξιπρόθεσμων οφειλών.

• **Ασφαλιστικά Ταμεία**

Εκτιμάται μείωση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές που οφείλεται, κυρίως, στα δυσμενή αποτελέσματα της βαθιάς και παρατεταμένης ύφεσης, στη μείωση του μισθολογικού κόστους και στην αύξηση του ποσοστού της ανεργίας. Ωστόσο, φαίνεται ότι τα στοιχεία των τελευταίων μηνών επιτρέπουν συγκρατημένη αισιοδοξία ως προς τον περιορισμό της αρνητικής αυτής τάσης, κυρίως λόγω της ανάσχεσης του ρυθμού της οικονομικής ύφεσης, της παρουσιαζόμενης βελτίωσης των λοιπών μακροοικονομικών μεγεθών, αλλά και την ενδυνάμωση της προσπάθειας αντιμετώπισης της εισφοροδιαφυγής και της αδήλωτης εργασίας.

Ο αρχικός στόχος της μείωσης της συνταξιοδοτικής δαπάνης εμφανίζει υστέρηση, κυρίως, διότι το μέτρο επιμήκυνσης των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη δεν έχει ακόμη την προβλεπόμενη απόδοση εξαιτίας της ύπαρξης μεγάλου όγκου μη εκκαθαρισμένων αιτήσεων συνταξιοδότησης παρελθόντων ετών.

Προκειμένου να αντισταθμιστούν οι απώλειες, κυρίως, στο σκέλος των εσόδων των Ασφαλιστικών Ταμείων το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας υλοποιεί συγκεκριμένες δράσεις με στόχο:

- την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας,
- την αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής και της φοροδιαφυγής από τη δήλωση εισοδήματος από συντάξεις και
- την αναδιάρθρωση της λειτουργίας του ΟΑΕΕ.

• **Οργανισμοί Απασχόλησης**

Οι ασφαλιστικές εισφορές του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) ακολουθούν την πτωτική πορεία του αντίστοιχου μεγέθους των λοιπών ΟΚΑ, ενώ παράλληλα παρατηρείται σημαντική συγκράτηση των δαπανών του Οργανισμού. Το ύψος των δαπανών για προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης θα διατηρηθεί περίπου στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη χρονιά, ενώ η δαπάνη για επιδόματα ανεργίας παρουσιάζει μείωση, κυρίως, λόγω της αλλαγής των χαρακτηριστικών της ανεργίας, με κυριότερο σημείο την αύξηση των μακροχρόνια ανέργων.

• **Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ)**

Τα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού καταγράφουν σημαντική αύξηση των δαπανών του, κυρίως, στους τομείς για διαγνωστικές εξετάσεις, νοσήλια ιδιωτικών κλινικών και φυσικοθεραπείες. Το αυξημένο ύψος της φαρμακευτικής δαπάνης θα αντιμετωπιστεί με την εφαρμογή μηχανισμών αυτόματης επιστροφής (clawback) και κλιμακούμενου ποσοστού επιστροφής (rebate) προκειμένου να επανέλθει στο προϋπολογισθέν ύψος όπως αυτό απορρέει από το επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ. Αντίστοιχοι μηχανισμοί έχουν θεσμοθετηθεί και για τις δαπάνες διαγνωστικών εξετάσεων, ιδιωτικών κλινικών και φυσικοθεραπειών.

- **Νοσοκομεία**

Ο προϋπολογισμός των νοσοκομείων, όσον αφορά στο σκέλος των δαπανών, εκτελείται σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό. Στο σκέλος, όμως, των εσόδων αναμένεται υστέρηση λόγω αδυναμίας μεταβίβασης των προϋπολογισθέντων πόρων από το ασφαλιστικό σύστημα (ΕΟΠΥΥ). Το πρόβλημα αυτό θα αντιμετωπισθεί με την περαιτέρω μεταβίβαση πιστώσεων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Ειδική Χρηματοδότηση (Ν. 4093/2012)

Σημειώνεται ότι οι ΟΚΑ έχουν χρηματοδοτηθεί από το Δεκέμβριο 2012 μέχρι το Σεπτέμβριο του 2013 από την ειδική πίστωση για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων με ποσό 3.624,6 εκατ. ευρώ που αναλύεται ως εξής:

Ασφαλιστικά Ταμεία:	1.180,3 εκατ. ευρώ
Οργανισμοί Απασχόλησης:	102,1 εκατ. ευρώ
ΕΟΠΥΥ:	1.224,2 εκατ. ευρώ
Νοσοκομεία:	1.118,0 εκατ. ευρώ

Ειδικά στα Νοσοκομεία δεν υπάρχει άλλη εκκρεμότητα χρηματοδότησης.

Από τα ποσά των ανωτέρω χρηματοδοτήσεων, οι πραγματοποιηθείσες πληρωμές σε δικαιούχους ανέρχονται σε 3.009,1 εκατ. ευρώ με την παρακάτω ανάλυση:

Ασφαλιστικά Ταμεία:	1.113,7 εκατ. ευρώ
ΕΟΠΥΥ:	834,9 εκατ. ευρώ
Νοσοκομεία:	1.060,5 εκατ. ευρώ

1.4 Εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών

Στους στόχους του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής είχε περιληφθεί η μείωση του συνολικού ύψους των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων (απλήρωτες υποχρεώσεις από δαπάνες καθώς και εκκρεμείς επιστροφές φόρων), με θετικές επιπτώσεις στη ρευστότητα της οικονομίας. Στην τρίτη επικαιροποίηση του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοοικονομικής Πολιτικής συμφωνήθηκε με τους εταίρους η χρηματοδότηση της εκκαθάρισης των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, με την τήρηση πολύ συγκεκριμένων προϋποθέσεων με κύριο στόχο να μη δημιουργηθούν νέες. Στο πλαίσιο αυτό, το Υπουργείο Οικονομικών δημοσίευσε το Νοέμβριο του 2012 σχέδιο εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων μέχρι του ύψους των οφειλών όπως αυτές είχαν εκτιμηθεί στις 31/12/2011 (8 δισ. ευρώ).

Η αποπληρωμή άρχισε το Δεκέμβριο του 2012. Μέχρι 30/9/2013 έχουν αποδοθεί σε τρίτους ποσά ύψους 4,9 δισ. ευρώ και εκτιμάται ότι μέχρι τέλους του έτους θα αποπληρωθούν συνολικά περίπου 6,6 δισ. ευρώ (3,6% του ΑΕΠ).

Το ποσό ύψους 1,4 δισ. ευρώ που εκτιμάται ότι δεν θα απορροφηθεί μέχρι τέλος του έτους αναφέρεται, κυρίως, στον κλάδο υγείας των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης που μεταφέρθηκε στον ΕΟΠΥΥ καθώς και στους Δήμους, όπου παρουσιάζεται σημαντική επιβράδυνση, κυρίως, λόγω του γεγονότος ότι ορισμένες δαπάνες είτε δεν πληρούν τις προϋποθέσεις νομιμότητας και κανονικότητας είτε τελούν υπό αμφισβήτηση από τους φορείς, καθώς οι υποθέσεις βρίσκονται στο στάδιο της δικαστικής διαδικασίας.

Επιπρόσθετα, αρκετοί φορείς που παρουσίαζαν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις στο τέλος του 2011, δεν έχουν αιτηθεί χρηματοδότησης για τους παρακάτω λόγους:

- Έχουν εξοφλήσει από τον προϋπολογισμό τους (ίδια έσοδα) τις οφειλές αυτές και πλέον δεν παρουσιάζουν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις.
- Δεν πληρούν τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης (τήρηση Μητρώου Δεσμεύσεων, μη συσσώρευση νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων κ.λπ.).

Το Υπουργείο Οικονομικών καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να εκκαθαριστεί το υπόλοιπο των οφειλών του 2011. Όμως, οι ανωτέρω λόγοι εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν στη μη απορρόφηση του συνόλου της ειδικής πίστωσης μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους. Προκειμένου να αξιοποιηθούν οι πόροι που έχουν εξασφαλιστεί για το σκοπό αυτό, επιδιώκεται η κατανομή της υπολειπόμενης χρηματοδότησης για την αποπληρωμή και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων που δημιουργήθηκαν μεταγενέστερα.

Για το έτος 2013, στα μεγέθη (έσοδα και δαπάνες) όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης έχει ενσωματωθεί η επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τους ιδιώτες.

Στο πλαίσιο του προγράμματος, έγινε μία συντονισμένη προσπάθεια από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και εκτιμάται ότι θα επιτευχθεί η μεταβίβαση των παρακάτω ποσών από το κράτος στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης (μέχρι τέλος Σεπτεμβρίου οι χρηματοδοτήσεις ανέρχονται σε 5,8 δισ. ευρώ).

Πίνακας 2.4 Χρηματοδοτήσεις φορέων Γενικής Κυβέρνησης από το πρόγραμμα εξόφλησης ληξιπρόθεσμων οφειλών έτους 2013 (σε εκατ. ευρώ)	
Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	2013
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	840
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (εκτός ΕΟΠΥΥ και Νοσοκομείων ΕΣΥ)	1.700
Περιθαλψη - ΕΟΠΥΥ	1.773
Κρατικά Νοσοκομεία - ΕΣΥ	1.298
Κράτος - Υπουργεία	261
Σύνολο χρηματοδότησης δαπανών	5.872
Κράτος - Επιστροφές φόρων	723
Σύνολο χρηματοδότησης Φορέων Γενικής Κυβέρνησης	6.595

- Τα παραπάνω ποσά αποτέλεσαν ταμειακές δαπάνες για τον Κρατικό Προϋπολογισμό.
- Στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, σε ταμειακή βάση επέφεραν ισόποση αύξηση των εσόδων (είσπραξη επιχορηγήσεων από το κράτος) και αύξηση των δαπανών τους (για την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους).
- Σε δημοσιολογιστική βάση (κατά ESA-95), επήλθε αντίστοιχη μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους προς ιδιώτες.
- Στις περιπτώσεις εκείνες όπου για διαδικαστικούς λόγους τα ποσά δεν έχουν ακόμα εξοφληθεί, παραμένουν ως ταμειακά διαθέσιμα στους υποτομείς βελτιώνοντας το ταμειακό ισοζύγιό τους.

1.5 Δημοσιονομικοί κανόνες και πρακτικές – Μηχανισμοί παρακολούθησης επίτευξης δημοσιονομικών στόχων

Από το τρέχον οικονομικό έτος, με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου η οποία ενσωματώθηκε στο νόμο 4111/2013, καθιερώθηκαν δημοσιονομικοί κανόνες και πρακτικές για όλους τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Με βάση το νομοθετικό πλαίσιο, προβλέπεται ότι οι φορείς της Κεντρικής Διοίκησης και τα νομικά πρόσωπα που είναι φορείς Γενικής Κυβέρνησης, για την παρακολούθηση των προϋπολογισμών τους θα πρέπει να καταρτίζουν μηνιαίο πρόγραμμα κατανομής των πιστώσεών τους και να θέτουν τριμηνιαία ανώτατα όρια πληρωμών και μεταβολής των απλήρωτων υποχρεώσεων που ουσιαστικά αποτυπώνουν τους τριμηνιαίους στόχους τους.

Με την καθιέρωση του παραπάνω πλαισίου παρακολούθησης των προϋπολογισμών επιδιώκεται:

- Η διασφάλιση της πιστής εκτέλεσης του Προϋπολογισμού.
- Η έγκαιρη λήψη διορθωτικών μέτρων, σε περίπτωση που διαπιστώνονται αποκλίσεις από τους στόχους που τίθενται και που, ενδεχομένως, θέτουν σε κίνδυνο την εκτέλεση του Προϋπολογισμού.

Σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης, όταν οι αποκλίσεις υπερβαίνουν το 10% των συμφωνηθέντων στόχων και δεν λαμβάνονται μέτρα διόρθωσης, επιβάλλονται κυρώσεις όπως η αναστολή της επιχορήγησης, η αναστολή της καταβολής των αμοιβών των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου (όταν πρόκειται για ΔΕΚΟ), η αυτοδίκαιη λήξη της θητείας των εκτελεστικών μελών των Διοικητικών Συμβουλίων και ακόμη ο ορισμός επόπτη των οικονομικών υπηρεσιών στους φορείς και στα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου της Γενικής Κυβέρνησης σε περιπτώσεις που διαπιστώνονται σοβαρές αποκλίσεις από τους στόχους για δύο συνεχόμενα τρίμηνα.

Για την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων, οι οποίες θα διασφαλίζουν την πιστή εκτέλεση του προϋπολογισμού, έχουν συναφθεί προγραμματικές συμφωνίες μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και των λοιπών Υπουργείων.

Στο πλαίσιο αυτό, καθιερώθηκε η δημοσιοποίηση σε τριμηνιαία βάση των αποτελεσμάτων της παρακολούθησης επίτευξης των στόχων της εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού, των Νομικών Προσώπων της Γενικής Κυβέρνησης με προϋπολογισμό δαπανών μεγαλύτερο των 20 εκατ. ευρώ και των ΔΕΚΟ που είναι φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, ώστε να διασφαλιστούν, σε ακόμα μία διάστασή τους, η έγκυρη πληροφόρηση και η διαφάνεια στην πορεία εκτέλεσης του Προϋπολογισμού.

Πρόκειται για μια σημαντική θεσμική πρωτοβουλία στο πεδίο της αυστηρής παρακολούθησης, του ελέγχου και της αξιολόγησης των δημόσιων οικονομικών, η οποία θα επιτρέψει την εδραίωση και διασφάλιση της δημοσιονομικής εξυγίανσης, προσαρμογής και πειθαρχίας.

Φορείς Κρατικού Προϋπολογισμού – Νομικά Πρόσωπα Γενικής Κυβέρνησης

Οι φορείς του Κρατικού Προϋπολογισμού παρακολουθούν, μέσω των αρμόδιων Γενικών Διευθύνσεων Οικονομικών Υπηρεσιών, τη μηνιαία εκτέλεση των προϋπολογισμών τους και σε περιπτώσεις που διαφαίνονται πιθανές αποκλίσεις από τους τριμηνιαίους στόχους μεριμνούν

για διορθωτικές παρεμβάσεις μείωσης των αποκλίσεων. Οι στόχοι και η εκτέλεση του προϋπολογισμού των Νομικών Προσώπων -πλην των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, ΕΟΠΥΥ, νοσοκομείων ΕΣΥ, πανεπιστημιακών και λοιπών νοσηλευτικών ιδρυμάτων των οποίων το μηνιαίο πρόγραμμα εκτέλεσης καθώς και οι τριμηνιαίοι στόχοι καταρτίζονται σύμφωνα με ειδικές διαδικασίες (άρθρο 6 του ν. 4046/2012)- παρακολουθούνται από τον Προϊστάμενο της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του φορέα που τα εποπτεύει. Ειδικότερα, όμως, για τα Νομικά Πρόσωπα που ο Προϋπολογισμός τους υπερβαίνει το ύψος των 20 εκατ. ευρώ, η επίτευξη των τριμηνιαίων στόχων τους παρακολουθείται και από τη Διεύθυνση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης του Υπουργείου Οικονομικών.

Τονίζεται ότι λόγω της πρώτης εφαρμογής της παρακολούθησης των προϋπολογισμών με τριμηνιαίους δημοσιονομικούς στόχους, οι όποιες αστοχίες εμφανίζονται δικαιολογούνται εν μέρει. Ωστόσο, ειδικά για όσους φορείς παρουσιάζουν για δεύτερο τρίμηνο αποκλίσεις από τους τριμηνιαίους στόχους τα αρμόδια υπηρεσιακά όργανα θα πρέπει να μεριμνούν για τις αναγκαίες διορθωτικές παρεμβάσεις μείωσης των αποκλίσεων, σε διαφορετική περίπτωση μη συμμόρφωσης θα εφαρμοστεί η διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 1 παρ. 5 της από 18/11/2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου που ενσωματώθηκε στο ν. 4111/2013.

ΔΕΚΟ και ΝΠΙΔ του Κεφαλαίου Α' του ν. 3429/2005

Οι παραπάνω φορείς υποχρεούνται, σε συνεργασία με τα εποπτεύοντα Υπουργεία, να εξειδικεύουν τον εγκεκριμένο ετήσιο προϋπολογισμό τους σε μηνιαία και τριμηνιαία βάση. Οι διοικήσεις, οι Διευθύνοντες Σύμβουλοι ή οι κατά νόμο εκπρόσωποι των φορέων υποχρεούνται να αποστέλλουν την εν λόγω εξειδίκευση στη Διεύθυνση ΔΕΚΟ του Υπουργείου Οικονομικών με κοινοποίηση στη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών των εποπτευόμενων Υπουργείων και εάν πρόκειται για φορείς Γενικής Κυβέρνησης στις αρμόδιες Υπηρεσίες του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους. Οι διοικήσεις των φορέων οφείλουν να διασφαλίζουν ότι δεν θα υπάρχουν αρνητικές αποκλίσεις από τους τριμηνιαίους στόχους. Σε διαφορετική περίπτωση εάν προκύπτουν αρνητικές αποκλίσεις μεγαλύτερες του 10% θα επιβληθούν ανάλογα κυρώσεις που προβλέπονται στο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο.

Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Για τον καθορισμό δημοσιονομικών κανόνων και πρακτικών στο Υπουργείο Εσωτερικών συστήθηκε Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ «Παρατηρητήριο» (άρθρο 4 του ν.4111/2003, ΦΕΚ 450 Β'), το οποίο λειτουργεί ήδη από το Μάρτιο του 2013.

Σκοπός του «Παρατηρητηρίου» είναι η επίτευξη κατάρτισης ρεαλιστικών και ισοσκελισμένων προϋπολογισμών από τους ΟΤΑ και τα νομικά τους πρόσωπα, καθώς και η παρακολούθηση σε μηνιαία βάση της εκτέλεσης των προϋπολογισμών τους.

Το «Παρατηρητήριο» παρέχει γνώμη στους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών επί των σχεδίων των προϋπολογισμών τους και ελέγχει την ορθή εκτέλεση αυτών, όπως αποτυπώνονται στο Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Δράσης (ΟΠΔ).

2. Προβλέψεις 2014

Η δημοσιονομική στρατηγική για το 2014 θα συνεχίσει να βασίζεται στους παρακάτω πυλώνες:

- στην εφαρμογή του ΜΠΔΣ,
- στην επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και των θεσμικών αλλαγών στο δημόσιο τομέα,
- στη συνέχιση των αποκρατικοποιήσεων και την επιτάχυνση του προγράμματος αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου και
- στη συνέχιση του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, με τη διαμόρφωση, παράλληλα, των συνθηκών που θα επιτρέψουν την περαιτέρω ενίσχυση του δημοσιονομικού εγχειρήματος με αναπτυξιακές δράσεις.

2.1 Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού

Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να περιοριστεί στα 4,3 δισ. ευρώ ή στο 2,4% του ΑΕΠ το 2014. Το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 5,3 δισ. ευρώ ή στο 2,9% του ΑΕΠ, από 3,4 δισ. ευρώ ή 1,9% του ΑΕΠ το 2013.

Το πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με τους όρους του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 2,8 δισ. ευρώ ή στο 1,6% του ΑΕΠ έναντι 1,5% του ΑΕΠ που είναι ο στόχος στο επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ, από 344 εκατ. ευρώ ή 0,2% του ΑΕΠ το 2013.

Η σημαντική αυτή βελτίωση του πρωτογενούς αποτελέσματος θα προέλθει, κυρίως, από τη βελτίωση του αποτελέσματος του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού, τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και των δαπανών. Συγκεκριμένα αυτό εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα 1,9 δισ. ευρώ ή 1% του ΑΕΠ, μειωμένο κατά 5,2 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2013, ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 4,2 δισ. ευρώ ή 2,3% του ΑΕΠ έναντι πρωτογενούς ελλείμματος 1 δισ. ευρώ το 2013.

Ο στρατηγικός στόχος είναι η εξασφάλιση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους. Η επίτευξη του στόχου αυτού προϋποθέτει την εδραίωση πρωτογενών πλεονασμάτων για τα επόμενα έτη, θετικούς και διατηρήσιμους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης και την αξιοποίηση της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου, είτε με τη μορφή των αποκρατικοποιήσεων, είτε με τη μορφή εκμετάλλευσης στη βάση συνεργασιών με τη συμμετοχή στρατηγικών εταίρων και με τη μορφή συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ).

2.2 Τακτικός Προϋπολογισμός

Έσοδα

Προβλέπεται σημαντική αύξηση των καθαρών εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού, σε ταμειακή βάση. Συγκεκριμένα, θα ανέλθουν σε 54.546 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 4,6% έναντι του 2013. Η αύξηση αυτή θα προέλθει κυρίως από:

- Τις αυξημένες εισπράξεις κατά 1,1 δισ. ευρώ περίπου των δύο πρώτων μηνών του 2014. Το ποσό αυτό όμως, όπως προαναφέρθηκε, καθώς αφορά αποπληρωμή δόσεων για φορολογικές υποχρεώσεις του 2013, θα καταγραφεί στο δημοσιονομικό έτος 2013, μετά τις προβλεπόμενες εθνικολογιστικές προσαρμογές.
- Τις ευνοϊκότερες προβλέψεις συγκεκριμένων μακροοικονομικών μεταβλητών (π.χ. ιδιωτική κατανάλωση), οι οποίες είναι βελτιωμένες έναντι των προβλέψεων που είχαν ληφθεί υπόψη κατά την κατάρτιση του επικαιροποιημένου ΜΠΔΣ και επηρεάζουν επί τα βελτίω τις προβλέψεις για το 2014 (π.χ. έσοδα ΦΠΑ).
- Τις εκτιμήσεις για σταδιακή αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης (tax compliance) από το επόμενο έτος, καθώς και τις εκτιμήσεις της φορολογικής διοίκησης για την απόδοση συγκεκριμένων δράσεων που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων των τελευταίων ετών για την είσπραξη ληξιπροθέσμων οφειλών και καταπολέμησης της φοροδιαφυγής. Τονίζεται ότι, οι ως άνω εκτιμήσεις βασίζονται σε ευρήματα μελετών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΝΤ και τελούν υπό τελική αξιολόγηση, ενώ η εξειδίκευση των δράσεων της φορολογικής διοίκησης θα συνεχιστεί μέχρι και την κατάρτιση του σχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού σε συνεργασία με την Τεχνική Βοήθεια που παρέχεται από τους εταίρους.

Δαπάνες

Ανάλυση δαπανών κατά κατηγορίες

Μισθοί και συντάξεις

Οι δαπάνες για μισθούς και συντάξεις θα είναι μειωμένες κατά 133 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις για το 2013, λόγω των παρεμβάσεων που είχαν προβλεφθεί στο επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ, όπως ο περιορισμός των προσλήψεων αναπληρωτών καθηγητών λόγω της αύξησης των ωρών διδασκαλίας, ο περιορισμός του προσωπικού που υπηρετεί με συμβάσεις και η μείωση του αριθμού των εισακτέων στις παραγωγικές σχολές.

Επισημαίνεται ότι στις παραπάνω πιστώσεις δεν περιλαμβάνεται η περικοπή που είχε προβλεφθεί στο ΜΠΔΣ ύψους 336 εκατ. ευρώ σε ακαθάριστη βάση (144 εκατ. ευρώ στους μισθούς και 192 εκατ. ευρώ στις συντάξεις) από την εφαρμογή νέου μισθολογίου στους ένστολους. Σε καθαρή βάση το ποσό αυτό διαμορφώνεται σε 250 εκατ. ευρώ (88 εκατ. ευρώ στους μισθούς και 162 εκατ. ευρώ στις συντάξεις). Η διαφορά μεταξύ ακαθάριστης και καθαρής βάσης σχετίζεται με την αφαίρεση των ποσών για φόρο εισοδήματος και ασφαλιστικές εισφορές.

Ασφάλιση, περίθαλψη και κοινωνική προστασία

Οι δαπάνες αυτές προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 13,3 δισ. ευρώ και αφορούν τις επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων και των νοσοκομείων, καθώς και την κοινωνική προστασία.

Επιχορηγήσεις, λειτουργικές και λοιπές καταναλωτικές δαπάνες

Για την αντιμετώπιση των δαπανών αυτών έχουν προβλεφθεί πιστώσεις ύψους 5,4 δισ. ευρώ, χαμηλότερες κατά 1,2 δισ. ευρώ περίπου σε σχέση με τις εκτιμήσεις για το 2013.

Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως:

- στις χαμηλότερες αποδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 320 εκατ. ευρώ,

- στις μειωμένες επιδοτήσεις στη γεωργία κατά 180 εκατ. ευρώ περίπου, κυρίως, λόγω μικρότερου ελλείμματος του ΕΛΕΓΕΠ,
- στη μη συμπερίληψη πιστώσεων για εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. Οι δαπάνες αυτές καλύπτονται με μεταφορά πιστώσεων, στη διάρκεια της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού, από το αποθεματικό, εκτιμώμενου ύψους 160 εκατ. ευρώ περίπου για το 2013,
- στις παρεμβάσεις που είχαν ενσωματωθεί στο ΜΠΔΣ και στη μη επανάληψη δαπανών που έχουν προβλεφθεί για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών το τρέχον έτος.

Αποδιδόμενοι Πόροι

Με τις πιστώσεις της κατηγορίας αυτής που φθάνουν στα 3,7 δισ. ευρώ θα χρηματοδοτηθούν:

- οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού με ποσό 2.573 εκατ. ευρώ,
- οι φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης με ποσό 1.062 εκατ. ευρώ και
- οι λοιποί φορείς με ποσό 83 εκατ. ευρώ.

Σημειώνεται ότι οι ΟΤΑ πέραν των αποδόσεων θα ενισχυθούν και με ειδική επιχορήγηση, ύψους 374 εκατ. ευρώ.

Αποθεματικό

Για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων και έκτακτου χαρακτήρα δαπανών έχουν προβλεφθεί πιστώσεις ύψους 1.120 εκατ. ευρώ, όσο είχε προβλεφθεί και στο επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ.

Δαπάνες τόκων

Οι δαπάνες για τόκους προβλέπονται στα 6.150 εκατ. ευρώ ή το 3,4% του ΑΕΠ, από 6.100 εκατ. ευρώ ή 3,3% του ΑΕΠ το 2013.

Δαπάνες για την υλοποίηση εξοπλιστικών προγραμμάτων Υπουργείου Εθνικής Άμυνας

Οι ταμειακές δαπάνες της κατηγορίας αυτής θα περιορισθούν και θα φθάσουν στα 583 εκατ. ευρώ, από 650 εκατ. ευρώ στο 2013.

Δαπάνες για καταπτώσεις εγγυήσεων

Οι προβλεπόμενες δαπάνες της κατηγορίας αυτής θα είναι μειωμένες σε σχέση με αυτές του 2013 και η μείωση αυτή θα προέλθει, κυρίως, από τους φορείς εκτός Γενικής Κυβέρνησης.

2.3 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το ΠΔΕ προβλέπεται να φθάσει τα 7 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 350 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις για το 2013.

Οι δαπάνες αυτές κατανέμονται σε 6,3 δισ. ευρώ για την προώθηση των έργων που συγχρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε 0,7 δισ. ευρώ για τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους.

2.4 Λοιποί τομείς Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου

Το ισοζύγιο νομικών προσώπων, περιλαμβανομένου και του ΑΚΑΓΕ, προβλέπεται να διαμορφωθεί στα 997 εκατ. ευρώ για το 2014, στο ίδιο ύψος του τρέχοντος έτους.

Επαναταξινομημένες ΔΕΚΟ στη Γενική Κυβέρνηση

Το ισοζύγιο των ΔΕΚΟ προβλέπεται να διαμορφωθεί στα 463 εκατ. ευρώ. Η μείωση, κατά 127 εκατ. ευρώ έναντι του 2013, οφείλεται, κυρίως, στα αποτελέσματα του Πράσινου Ταμείου (πρώην ΕΤΕΡΠΣ), για το οποίο προβλέπονται μειωμένα έσοδα από τη νέα ρύθμιση (Ιούλιος 2013) για τη νομιμοποίηση-τακτοποίηση των αυθαίρετων κτισμάτων η οποία προβλέπει περισσότερες δόσεις και αναπροσαρμοσμένο ύψος προστίμων. Σημειώνεται ότι η νέα ρύθμιση αν και έχει αρνητική επίπτωση το 2014 (σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις), θα είναι δημοσιονομικά ουδέτερη για την περίοδο 2014 – 2017.

Τοπική Αυτοδιοίκηση

Οι προβλέψεις των εσόδων και των δαπανών των ΟΤΑ α' και β' βαθμού εμφανίζονται μειωμένες, έναντι του προηγούμενου οικονομικού έτους. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι στα μεγέθη του 2013 έχει αποτυπωθεί η επίπτωση του προγράμματος ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Τα έσοδα και δαπάνες των ΟΚΑ εμφανίζονται σημαντικά μειωμένα έναντι του 2013 εξαιτίας κυρίως της θετικής επίδρασης του προγράμματος πληρωμής των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων το έτος αυτό.

- **Ασφαλιστικά Ταμεία**

Το σύνολο των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές θα παρουσιάσει βελτίωση σε σχέση με το 2013, κυρίως λόγω της καλύτερευσης των μακροοικονομικών δεικτών και της ανάληψης σειράς δράσεων για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και την ενίσχυση της συμμόρφωσης εργοδοτών και ασφαλισμένων στις ασφαλιστικές υποχρεώσεις τους.

Παράλληλα, τα έσοδα των Ασφαλιστικών Ταμείων αναμένεται να βελτιωθούν λόγω της λειτουργίας του Κέντρου Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ), το οποίο έχει ήδη σταθεί και τίθεται σε πλήρη επιχειρησιακή λειτουργία τους επόμενους μήνες.

Σημειώνεται ότι, στις σχετικές εκτιμήσεις δεν περιλαμβάνεται το μέτρο επιβολής εισφοράς επί του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, το οποίο θα ενίσχυε τα έσοδα του ΟΑΕΕ. Σε αντιστάθμισμα αυτού, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας επεξεργάζεται στοχευμένες παρεμβάσεις στο ασφαλιστικό σύστημα.

- **Οργανισμοί Απασχόλησης**

Οι ασφαλιστικές εισφορές θα ακολουθήσουν την πορεία του αντίστοιχου μεγέθους των Ασφαλιστικών Ταμείων, ενώ λόγω υλοποίησης προγράμματος οικονομικής ενίσχυσης των μακροχρόνια ανέργων, το 2014 θα αυξηθεί η επιχορήγηση του τακτικού προϋπολογισμού προς τον ΟΑΕΔ.

- **Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ)**

Για την περιστολή των δαπανών και την ταυτόχρονη βελτίωση των συνθηκών παροχής υπηρεσιών υγείας, το Υπουργείο Υγείας έχει προχωρήσει στο σχεδιασμό δράσεων όπως ο εξορθολογισμός των δαπανών νοσηλείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η επιτάχυνση των διαδικασιών αποπληρωμής υφιστάμενων οφειλών και εξόφλησης υποχρεώσεων τρέχοντος αλλά και προηγούμενων ετών, ο συστηματικός έλεγχος των δικαιούχων συμβεβλημένων ιδιωτών παρόχων υπηρεσιών υγείας και η συγκράτηση της δαπάνης προμηθειών ιατροτεχνολογικών υλικών και φαρμάκων.

Παρεμβάσεις για την επίτευξη των παραπάνω αποτελούν:

- Η εφαρμογή κλιμακούμενου ποσοστού επιστροφής (rebate) και η εφαρμογή μηχανισμού αυτόματης επιστροφής (claw-back) για νοσήλια, διαγνωστικές εξετάσεις και φυσικοθεραπείες.
- Η ανάθεση σε ιδιωτικές ελεγκτικές εταιρίες του ελέγχου των παραστατικών και των αναγκαίων δικαιολογητικών, καθώς και η εκκαθάριση των λογαριασμών μεταξύ του ΕΟΠΥΥ και των συμβεβλημένων με αυτόν παρόχων υπηρεσιών υγείας.
- Η σύσταση Επιτροπής Διαπραγμάτευσης και η αναθεώρηση του υφιστάμενου συστήματος Κλειστών Ενοποιημένων Νοσηλίων (ΚΕΝ).

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Με τις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής της 27/11/2012 αποφασίστηκε η παροχή σημαντικών οικονομικών διευκολύνσεων προς την Ελλάδα, υπό την προϋπόθεση της συνέχισης εφαρμογής του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και της υλοποίησης των απαιτούμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Η επιτυχημένη υλοποίηση της επαναγοράς του Δεκεμβρίου του 2012, με την οποία αποσύρθηκε χρέος ονομαστικής αξίας 31.859,88 εκατ. ευρώ (καθαρή μείωση χρέους περίπου 10% ως ποσοστό του ΑΕΠ), αποτέλεσε το έναυσμα για την περαιτέρω μείωση κατά 1% των επιτοκίων του πρώτου πακέτου στήριξης («Greek loan facility»), τη μείωση κατά 0,10% των εξόδων των δανείων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF), τη χρονική επέκταση της ωρίμανσης των διμερών δανείων και των δανείων του EFSF κατά 15 έτη και την αναβολή καταβολής τόκων για 10 έτη αναφορικά με τα δάνεια που χορηγούνται από το EFSF.

Επιπλέον, με την απόφαση της 27/11/2012, κατ' επέκταση της απόφασης του Eurogroup της 21/02/2012 για την επιστροφή των κερδών των Ευρωπαϊκών Κεντρικών Τραπεζών από τα Ελληνικά ομόλογα (ANFA holdings), αποφασίστηκε η επιστροφή των κερδών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας από το πρόγραμμα αγοράς Ελληνικών ομολόγων (SMP). Όσον αφορά τα ANFA, σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA-95, έχουν αποδοθεί 654,4 εκατ. ευρώ για το 2012 και 330,3 εκατ. ευρώ για το 2013, ενώ αναμένεται η επιστροφή επιπλέον 275,8 εκατ. ευρώ για το 2013. Αναφορικά με το πρόγραμμα SMP, η πρώτη επιστροφή ύψους 1.500 εκατ. ευρώ πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2013 και αναμένεται η επόμενη επιστροφή ύψους 500 εκατ. ευρώ το Νοέμβριο του 2013. Οι συνολικές αποδόσεις, σε ταμειακή βάση, ανέρχονται σε 303 εκατ. ευρώ για το 2012, σε 2.833 εκατ. ευρώ για το 2013 και σε 2.489 εκατ. ευρώ για το 2014, όπως φαίνεται στον πίνακα 2.1 του κεφαλαίου 2.

Η κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών του Ελληνικού Δημοσίου το 2013 πραγματοποιήθηκε κατά κύριο λόγο από δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ειδικότερα, όσον αφορά τη δανειακή σύμβαση ύψους 109.100 εκατ. ευρώ, οι συνολικές εκταμιεύσεις από τις αρχές του 2012 έως 31/08/2013 ανήλθαν σε 98.489,80 εκατ. ευρώ. Σημαντικό μέρος των παραπάνω δανείων, ύψους 48.200 εκατ. ευρώ, εκταμιεύτηκε προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες ανακεφαλαιοποίησης των Ελληνικών τραπεζών, η οποία ολοκληρώθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2013. Η συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στη χρηματοδότηση των δανειακών αναγκών της Ελληνικής οικονομίας, για το παραπάνω χρονικό διάστημα, ανέρχεται σε 8.330 εκατ. ευρώ.

Σημειώνεται ότι κατά το πρώτο πρόγραμμα στήριξης της Ελληνικής οικονομίας, από το Μάιο του 2010 έως τα τέλη του 2011, τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εκταμίευσαν συνολικά ποσά ύψους 73.200 εκατ. ευρώ. Από αυτά, το ΔΝΤ συμμετείχε με ποσό ύψους 20.300 εκατ. ευρώ και τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης με ποσό ύψους 52.900 εκατ. ευρώ.

Η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος στο τέλος του 2013, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, αναμένεται να σηματοδοτήσει την έναρξη μίας νέας διαπραγματευτικής προσπάθειας εκ μέρους της Ελλάδας με σκοπό την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους, μέσω περαιτέρω μειώσεων των επιτοκίων των διακρατικών δανείων και άλλων διευκολύνσεων, προκειμένου

να ενισχυθεί περαιτέρω και να διασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η βιωσιμότητα του χρέους και να υλοποιηθεί η σταδιακή επιστροφή στη χρηματοδότηση μέσω των αγορών.

1. Σύνθεση δημόσιου χρέους

Το χρέος της Κεντρικής και Γενικής Κυβέρνησης

Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 325.900 εκατ. ευρώ ή 178,2% του ΑΕΠ στο τέλος του 2013, έναντι 305.537 εκατ. ευρώ ή 157,7% του ΑΕΠ το 2012. Ωστόσο, αυτή η αύξηση ούτε αιφνίδια είναι ούτε μπορεί να αποτελέσει αιτία για την πρόκληση οποιασδήποτε ανησυχίας, αφού είναι παροδική, χρονικά ορισμένη και, το σημαντικότερο, αντirroπείται από την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων από το Ελληνικό Δημόσιο.

Συγκεκριμένα, αυτή η φαινομενική αύξηση χρέους είναι προϊόν της υποχρέωσης απεικόνισης της εκταμίευσης των κεφαλαίων από το EFSF προς το Ελληνικό Δημόσιο προκειμένου να επιτευχθεί η χρηματοδότηση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών.

Ωστόσο, το χρέος που δημιουργείται από την εκταμίευση των κεφαλαίων αντικρίζεται από περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν πλέον ιδιοκτησία του Ελληνικού Δημοσίου, με προβλεπόμενη εκποίηση τους και με προσδιορισμένη αξία μεταπώλησης.

Το 2014 το ύψος του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 325.000 εκατ. ευρώ ή 177,5% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας οριακή μείωση έναντι του 2013.

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης στο τέλος του 2013 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 321.000 εκατ. ευρώ ή 175,5% του ΑΕΠ, έναντι 303.925 εκατ. ευρώ ή 156,9% του ΑΕΠ το 2012. Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης του 2014 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 319.400 εκατ. ευρώ ή 174,5% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 1% του ΑΕΠ έναντι του 2013 (πίνακας 3.1). Σημειώνεται ότι για πρώτη φορά προβλέπεται ότι το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης θα μειωθεί το 2014 σε απόλυτες τιμές, σε σχέση με το 2013, λόγω, κυρίως, της επίτευξης πρωτογενούς πλεονάσματος, της συγκράτησης των δαπανών για τόκους και της υλοποίησης του προγράμματος των αποκρατικοποιήσεων.

	2009	2010	2011	2012	2013*	2014**
Ομόλογα	272.011	276.302	259.774	86.297	76.280	59.610
Βραχυπρόθεσμοι τίτλοι	10.946	9.442	15.059	18.357	14.950	14.950
Δάνεια	15.567	54.542	93.145	200.883	234.670	250.440
A. Χρέος Κεντρικής Διοίκησης	298.524	340.286	367.978	305.537	325.900	325.000
(ως % του ΑΕΠ)	129,2%	153,2%	176,5%	157,7%	178,2%	177,5%
B. Χρέος ΝΠΔΔ, κέρματα κ.λπ. μείον επενδύσεις σε τίτλους ΕΔ	24.688	13.553	9.928	5.843	3.600	3.200
Γ. Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (A+B)	323.212	353.839	377.906	311.380	329.500	328.200
(ως % του ΑΕΠ)	139,9%	159,3%	181,2%	160,7%	180,1%	179,3%
Δ. Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ μείον ενδοκυβερνητικό χρέος	-23.522	-24.325	-22.765	-7.455	-8.500	-8.800
E. Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (Γ+Δ)	299.690	329.514	355.141	303.925	321.000	319.400
(ως % του ΑΕΠ)	129,7%	148,3%	170,3%	156,9%	175,5%	174,5%
ΑΕΠ	231.081	222.151	208.532	193.749	182.911	183.089

* Εκτιμήσεις. Υπολογίστηκε ότι μέχρι 31/12/2013 θα εκταμιευτεί το σύνολο του υπολοίπου ποσού που έχει προβλεφθεί για το 2013, ύψους 4,9 δισ. ευρώ (EFSF 3,1 δισ. ευρώ και ΔΝΤ 1,8 δισ. ευρώ). Εφόσον δεν εκταμιευθεί το σύνολο του ποσού αυτού η διαφορά του θα μειώσει ισόποσα το ύψος του δημόσιου χρέους.

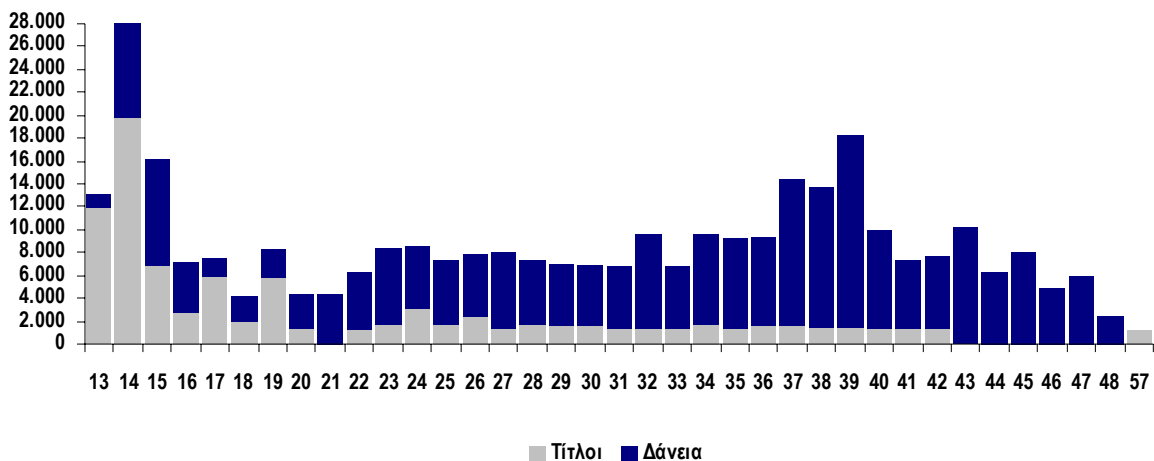
** Προβλέψεις

Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης

Μετά την υλοποίηση του PSI και της επαναγοράς ομολόγων το 2012, ο χρονικός ορίζοντας των λήξεων του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης στις 31/08/2013 ομαλοποιείται και εκτείνεται μέχρι το έτος 2057. Η αδυναμία προσφυγής για δανεισμό στις αγορές, από το Μάιο του 2010, είχε ως αποτέλεσμα τη δραστική μείωση των ομολόγων και την αντικατάστασή τους με δάνεια (διάγραμμα 3.1). Η αναλογία αυτή αναμένεται να αντιστραφεί τα επόμενα έτη με τη σταδιακή επάνοδο του Ελληνικού Δημοσίου για δανεισμό στις αγορές.

Διευκρινίζεται ότι το έτος 2014 προβλέπεται η λήξη ομολόγων ύψους: α) 5.225,5 εκατ. ευρώ που έχουν εκδοθεί, με βάση το άρθρο 1 του ν. 3723/2008, για την ενίσχυση της ρευστότητας της Ελληνικής οικονομίας, έναντι απόκτησης προνομιούχων μετοχών των Ελληνικών τραπεζών από το Ελληνικό Δημόσιο συνολικής ονομαστικής αξίας 5.148,6 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων το Δημόσιο κατέχει σήμερα 4.473,6 εκατ. ευρώ, καθώς οι μετοχές της ΑΤΕ ονομαστικής αξίας 675 εκατ. ευρώ επεστράφησαν από το Ελληνικό Δημόσιο έναντι μετρητών, β) 1.222,39 εκατ. ευρώ που έχουν εκδοθεί για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου του ΤΕΜΠΜΕ, σημερινό ΕΤΕΑΝ, έναντι ίσης αξίας προνομιούχων μετοχών που έχει στην κατοχή του σήμερα το Ελληνικό Δημόσιο και γ) 10.037,7 εκατ. ευρώ που έχουν στην κατοχή τους η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, οι Ευρωπαϊκές Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (επίσης και τα έτη 2014-2020 υπάρχουν λήξεις ομολόγων μεγάλων ποσών που έχουν στην κατοχή τους οι ανωτέρω φορείς).

Διάγραμμα 3.1 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 31/08/2013
(σε εκατ. ευρώ)

2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους

Οι δαπάνες για τόκους του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσιάζουν ανοδική πορεία μέχρι το 2011, ενώ από το 2012 αρχίζουν να μειώνονται. Για το 2013, οι δαπάνες για τόκους εκτιμάται ότι θα φθάσουν στο 3,3% ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ το 2014 προβλέπεται να παραμείνουν στα ίδια περίπου επίπεδα (πίνακας 3.2). Η μεγάλη μείωση των δαπανών για τόκους από το 2012 και μετά, οφείλεται στη μείωση του ύψους του δημόσιου χρέους μετά την ανταλλαγή των ομολόγων (PSI) του Μαρτίου 2012 και την επαναγορά του

Δεκεμβρίου 2012, τη μείωση του περιθωρίου επιτοκίου των δανείων του μηχανισμού στήριξης και την αναβολή καταβολής τόκων για τα δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Πίνακας 3.2 Ύψος δαπανών για τόκους χρέους Κεντρικής Διοίκησης (σε εκατ. ευρώ)						
	2009	2010	2011	2012	2013*	2014**
Τόκοι	12.325	13.223	16.348	12.224	6.100	6.150
ως % του ΑΕΠ	5,3%	6,0%	7,8%	6,3%	3,3%	3,4%

* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Κατά το μεγαλύτερο διάστημα του 2013 οι αποδόσεις των μέσο-μακροπρόθεσμων κρατικών χρεογράφων των χωρών της Ευρωζώνης με υψηλή πιστοληπτική ικανότητα (AAA εκδότες) παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα, φτάνοντας στα μέσα του έτους στα ιστορικά χαμηλά επίπεδα της τελευταίας δεκαετίας, αντικατοπτρίζοντας για μια ακόμη φορά τις χαμηλές προσδοκίες για παγκόσμια ανάπτυξη και κατά το τρέχον έτος. Σε αυτό συνηγορεί και η μείωση κατά 25 μονάδες βάσης του παρεμβατικού επιτοκίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), στο τέλος του Απριλίου 2013, όπου από 0,75% μειώθηκε σε 0,50%. Επίσης και οι αποδόσεις των Αμερικανικών κρατικών χρεογράφων αντίστοιχης διάρκειας παρέμειναν κατά το μεγαλύτερο διάστημα κοντά στα ιστορικά χαμηλά επίπεδα της τελευταίας δεκαετίας.

Ειδικότερα για τις χώρες του ευρώ, κατά το 2013, υπήρξε τάση εξομάλυνσης στις αποδόσεις των μακροχρόνιων κρατικών ομολόγων τους. Συγκεκριμένα, η διαφορά-περιθώριο αποδόσεων (yield spread) των 10ετών ομολόγων των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου έναντι των αντίστοιχων γερμανικών κατά μέσο όρο μειώθηκε. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ισπανίας όπου το περιθώριο αυτό μειώθηκε, από τις αρχές του 2013, κατά 110 μονάδες βάσης (1,10%), ενώ για την Ιταλία το περιθώριο παρέμεινε σταθερό.

Η διαφορά απόδοσης (yield spread) μεταξύ του 10ετούς Ελληνικού και του αντίστοιχου Γερμανικού ομολόγου αναφοράς ήταν καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του 2013 κάτω από το επίπεδο των 1.000 μονάδων βάσης, και διαμορφώνεται στα επίπεδα των 750 μονάδων βάσης. Οι αποδόσεις των Ελληνικών ομολόγων έχουν υποχωρήσει σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος και βρέθηκαν στο καλύτερο επίπεδό τους το Μάιο του 2013, με το δεκαετές ομόλογο να έχει απόδοση γύρω στο 8,1%.

Βελτιωμένο παρουσιάζεται και το βραχυχρόνιο κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, όπως αυτό αποτυπώνεται στις δημοπρασίες εντόκων γραμματίων 13 και 26 εβδομάδων, καθώς από τον Μάιο του 2013 και μετά διαμορφώνεται στο 4,20% για τα εξάμηνα έντοκα.

Πρωτογενής αγορά τίτλων

Κατά το έτος 2013 δεν υπήρξε οποιαδήποτε έκδοση ομολόγων μέσω δημοπρασίας ή κοινοπραξίας στην πρωτογενή αγορά.

Κατά τη διάρκεια του έτους το Ελληνικό Δημόσιο συνέχισε να εκδίδει τίτλους βραχυπρόθεσμης διάρκειας. Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε με μηνιαίες εκδόσεις εντόκων γραμματίων διάρκειας 13 και 26 εβδομάδων. Στις 31/08/2013 το ανεξόφλητο υπόλοιπο των ΕΓΕΔ ανερχόταν σε 14.836,54 εκατ. ευρώ και αναμένεται να παραμείνει σε αυτά τα επίπεδα και στο επόμενο έτος.

Δευτερογενής αγορά τίτλων

Η συνολική αξία των συναλλαγών που καταγράφηκε στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία περιλαμβάνει τις αγοραπωλησίες τίτλων και τις συμφωνίες επαναγοράς στην εξωρηματιστηριακή αγορά (over-the-counter) και τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες διαπραγμάτευσης, αυξήθηκε σε 425,69 δισ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2013 από 295,32 δισ. ευρώ το α' τρίμηνο του 2013, ενώ το β' τρίμηνο του 2012 είχε διαμορφωθεί σε 394,92 δισ. ευρώ.

Το β' τρίμηνο του 2013, το 7,34% της συναλλακτικής δραστηριότητας επικεντρώθηκε στους τίτλους διάρκειας μικρότερης από 10 έτη, το 26,42% στους τίτλους διάρκειας 10-15 ετών και το 66,24% στους τίτλους διάρκειας 15-30 ετών.

Η σύνθεση της ομάδας των βασικών διαπραγματευτών αγοράς κατά το τρέχον έτος αποτελείται από 5 Ελληνικά και 16 διεθνή πιστωτικά ιδρύματα. Τα 15 από τα διεθνή πιστωτικά ιδρύματα συμμετέχουν στην ΗΔΑΤ από την έδρα τους στο εξωτερικό.

4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2014

Η υλοποίηση των τριών φάσεων του PSI το Μάρτιο-Απρίλιο του 2012 καθώς και η επαναγορά των νέων ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου το Δεκέμβριο του 2012, είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση του άμεσα ληξιπρόθεσμου χρέους, τη σημαντική μείωση του δημόσιου χρέους και την ομαλοποίηση των αποπληρωμών του μέσω της επέκτασης της μεσοσταθμικής ληκτότητάς του, η οποία ξεπερνά πλέον τα 16 έτη, λόγω της μεγάλης διάρκειας των νέων δανείων που έχουν συναφθεί και των νέων ομολόγων που εκδόθηκαν.

Με τη διαδικασία του PSI το μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου χρέους διακρατείται πλέον από τους εταίρους και το Ευρωσύστημα. Επίσης, η μεσοσταθμική του διάρκεια έχει χρονικά επεκταθεί. Και οι δύο αυτές παράμετροι έχουν κεφαλαιώδη σημασία για τη μείωση του κινδύνου εξόφλησης και αναχρηματοδότησης και για τη βιωσιμότητα του χρέους, ενώ απελευθερώνουν πόρους για την ανάπτυξη και εξοικονομούν χρόνο για την αναδιάρθρωση της οικονομίας.

Παρόλα αυτά, η αβεβαιότητα λόγω της κρίσης χρέους εξακολουθεί να υφίσταται με αποτέλεσμα οι αποδόσεις των υφιστάμενων κρατικών τίτλων να παραμένουν υψηλές για όλες τις διάρκειες (μεταξύ 8,6%-9,6%), διατηρώντας υψηλό το κόστος δανεισμού και καθυστερώντας την επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η απόδοση του 10ετούς ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου λήξης 24/02/2023 διαμορφώνεται, υπό τις παρούσες συνθήκες αγοράς, γύρω στο 9,40%.

Για το 2014 η κάλυψη των δανειακών αναγκών του Δημοσίου θα γίνει κυρίως μέσω των δανείων του EFSF και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και κατά το μέρος που υπολείπεται

από εκδόσεις Εντόκων Γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου, το υφιστάμενο ύψος των οποίων αναμένεται να παραμείνει σταθερό.

Οι βασικοί μεσοπρόθεσμοι στόχοι της διαχείρισης του χαρτοφυλακίου δημόσιου χρέους είναι η αντιστάθμιση του συναλλαγματικού κινδύνου που απορρέει από τα δάνεια του ΔΝΤ σε SDR και άλλα νομίσματα και η μερική αντιστάθμιση του επιτοκιακού κινδύνου που απορρέει από το ποσοστό του χρέους που φέρει κυμαινόμενο επιτόκιο, υπό την προϋπόθεση ότι θα είναι ευνοϊκές οι συνθήκες των αγορών. Υπενθυμίζεται ότι το ποσοστό του χρέους με κυμαινόμενο επιτόκιο ανέρχεται σήμερα στα επίπεδα άνω του 70% επί του συνόλου του χαρτοφυλακίου, δεδομένου ότι τα δάνεια του Μηχανισμού Στήριξης (EU, EFSF, IMF) έχουν κυμαινόμενο επιτόκιο, ενώ η χρηματοδότηση μέσω εντόκων γραμματίων που αφορά διάρκειες 13 και 26 εβδομάδων οδηγεί σε αυξημένο επιτοκιακό κίνδυνο (re-fixing risk).

Τέλος, στο πλαίσιο διαχείρισης των υφιστάμενων νέων εκδόσεων, θα επιδιωχθεί, μέσω ανταλλαγών, με στόχο τη διαμόρφωση εκδόσεων αναφοράς (benchmark issues), η παροχή ρευστότητας σε επιλεγμένα σημεία της καμπύλης αποδόσεων (Liability Management Exercise-LME). Με τον τρόπο αυτό αναμένεται η καμπύλη αποδόσεων (yield curve) των Ελληνικών κρατικών χρεογράφων να αντικατοπτρίζει καλύτερα τον κίνδυνο ρευστότητας με πτώση των αποδόσεων, τόσο στο μακρινό αλλά ιδιαίτερος στο μεσοπρόθεσμο τμήμα της.

Τα παραπάνω αποτελούν βασική προϋπόθεση για τη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών που, σε συνδυασμό με τα ήδη σημαντικά αποτελέσματα στο δημοσιονομικό τομέα, καθιστούν εφικτή την επιστροφή της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου μέσω προσφυγής της σε νέο δανεισμό, μεσοπρόθεσμης διάρκειας, κατά το 2^ο εξάμηνο του 2014.